Marx-Engels
Basın Söyleşileri

K. Marx
F. Engels

Basın Söyleşileri

Sol Yayınları
Ankara 2000

Karl Marx - Friedrich Engels
Basın Söyleşileri
Sol Yayınları, Ankara 2000

Interview with Karl Marx, Head of Internationale, by R. Landor, *New York World*, July 18, 1871, Reprinted: *Woodhull & Claflin's Weekly*, August 12, 1871
Interview with Karl Marx, by H., *Chicago Tribune*, January 5, 1879
A Private Letter to British Crown Princess Victoria About Meeting Marx, by Sir Mountstuart Elphinstone Grant Duff, *The Times Literary Supplement*, July 15, 1949
Karl Marx, by John Swinton, *The Sun* (New York), September 6, 1880
L'Éclair Interviews Engels, *L'Éclair*, April 6, 1892, Reprinted: *Le Socialiste*, April 16, 1892
Le Figaro Interviews Engels, *Le Figaro*, May 13, 1893, Reprinted: *Le Socialiste*, May 20, 1893
Daily Chronicle Interviews Engels, *The Daily Chronicle*, July 1, 1893

İngilizceden çeviren: **Burcu Günüşen**

Sol Yayınları
Karanfil Sokak 30/1 Kızılay Ankara

Baskı: Şahin Matbaası
Kasım 2000

ISBN 975-7399-83-3

Karl Marx
Friedrich Engels

Basın Söyleşileri

Sol Yayınları
Ankara 2000

İÇİ

DÜŞÜNEN BİR DÜŞÇÜ
VE
DÜŞLEYEN BİR DÜŞÜNÜR*

ENTERNASYONAL'İN ÖNDERİ KARL MARX'LA
GÖRÜŞME
R. LANDOR
1871

EMEĞİN SERMAYEYE KARŞI AYAKLANMASI
ENTERNASYONALİN İKİ YÜZÜ
TOPLUMUN DÖNÜŞÜMÜ
BİRLEŞİK DEVLETLERDEKİ GELİŞMELER

Londra, 3 Temmuz — Benden Uluslararası Emekçiler Birliği konusunda bir şeyler bulup çıkarmamı istediniz, ben de bunu yapmaya çalıştım. Şu anda bu oldukça güç bir iş. Londra söz götürmez bir biçimde Birliğin karargahıdır, ama İngilizlerin bir korkuları var, tıpkı ünlü suikastten sonra Kral James'in her şeyden barut kokusu alması gibi, her şeyden Enternasyonal kokusu alıyorlar. Doğal olarak, kamuoyunun bu kuşkuculuğu, Birliğin bilincini de yükseltti; ve eğer onu yönlendirenler bir sır saklıyorlarsa, usta birer sır saklayıcısı oldular. Birliğin önde gelen üyelerinden ikisini ziyaret ettim, biriyle başbaşa konuştum ve burada size konuşmamızın özetini sunacağım. Bir konuda ikna oldum ki, bu, gerçekten işçilerin birliğidir, ama bu işçiler bir başka sınıfın toplum-

* Siyah üst başlıklar Sol Yayınları tarafından konmuştur.

sal ve siyasal teorileri tarafından yönetiliyorlar. Görüştüğüm bir adam, Konseyin önde gelen bir üyesi, görüşmemiz sırasında işinin başındaydı, ve zaman zaman, çevredeki birçok küçük patrondan birinin nazikane olmayan bir tarzda dile getirdiği şikayetlerini dinlemek için benimle konuşmasını kesiyordu. Bu aynı adamın, topluluk önünde, her tümcesi, kendilerini onun yöneticileri olarak tanımlayan sınıflara karşı yöneltilmiş öfkeyle dolu parlak nutuklar attığını duymuştum. Bu nutukları, onun günlük yaşamına kısaca bir gözattıktan sonra anladım. Kendisini, bir işçi hükümetini örgütlemeye yetecek zekaya sahip hissediyor olmalıydı, ve bununla birlikte burada mekanik bir mesleğin en sıkıcı, külfetli işlerine yaşamını adamak zorundaydı. Gururlu ve duyarlıydı, ve bununla birlikte, her seferinde, nezaket bakımından, avcının köpeğini çağırmasıyla aynı düzeyde olan bir homurtuya reveransla, bir komuta tebessümle karşılık vermek durumundaydı.

Emek Sermayeye Karşı

Bu adam, Enternasyonalin, emeğin sermayeye karşı, üreten işçinin keyif süren orta-sınıfa karşı isyanının doğasının bir yanını görmeme yardımcı oldu. Burada zamanı geldiğinde, çetin darbeyi indirecek olan el vardı, ve planlayan kafaya gelince, sanırım onu da görüşmem sırasında, Dr. Karl Marx'ta buldum.

Dr. Karl Marx, Almanların hem yaşanan dünyanın gözlemlenmesinden hem de kitaplardan edinilen bir bilgi genişliğine sahip, bir felsefe doktoru.

Terimin sıradan anlamında, hiçbir zaman bir işçi olmadığını belirtmeliyim. Çevresi ve dış görünüşü, orta sınıftan hali vakti yerinde kişilerinki gibi. Gö-

rüşme gecesi getirildiğim salon, yeterli bir düzeye gelmiş ve artık servet yapmaya başlamış, işleri yolunda giden bir borsacı için düzenlenmiş çok konforlu bir mesken gibiydi. Kişisel bir konfordu, sade eşyalardan hoşlanan bir adamın dairesiydi ama sahibinin kendine özgü özelliklerini yansıtmıyordu. Bununla birlikte, masanın üstünde duran bir Ren manzaraları albümü, onun milliyeti hakkında bir ipucu veriyordu. Sehpanın üzerindeki vazoya bomba var mı diye ihtiyatla baktım. Petrol kokusu alacak mıyım diye kokladım, ama aldığım koku güllerin kokusuydu. Sessizce koltuğuma iliştim ve karamsarca, en kötü olasılığı beklemeye başladım.

Komün Övgücüsü

İçeri girdi ve beni içtenlikle selamladı, ve artık karşılıklı oturuyoruz. Evet, insan kılığına girmiş devrimle, Uluslararası Birliğin gerçek kurucusu ve yöneten beyniyle, emeğe savaş açan sermayenin yakında evinin başına yıkılacağını beklemesi gerektiğinin yazıldığı çağrının yazarıyla, — tek sözcükle, Paris Komününün övgücüsü ile başbaşayım. Sokrates'in büstünü anımsar mısınız? Zamanın tanrılarına inandığını itiraf etmektense ölümü yeğleyen adam — aşağı doğru uzanan, küçük bir çıkıntıyla sona eren alnın oluşturduğu düzgün profili, burnu biçimlendiren ikiye bölünmüş bir S harfi gibi kıvrılan çehresi olan adam. Bu büstü gözünüzde canlandırın, sakalın orasına burasına gri dalgalar koyarak siyaha boyayın; orta ağırlıkta irikıyım bir vücudun üzerine yerleştirin: Doktor karşınızda. Yüzün üst kısmına bir peçe atın: doğuştan bir kilise adamının karşısındasınız. Asıl çehreyi ortaya çıkarın, koyu kahverengi, ve bütün bileşik bireysel güçlerin en heybetlisiyle uğraş-

mak durumunda olduğunuzu bir seferde anlayacaksınız — düşünen bir düşçü ve düşleyen bir düşünür.

Doğrudan işime koyuldum. Dünya, dedim, Enternasyonal konusunda karanlıkta kalmış gibi görünüyor, ondan nefret ediyor, ama nefret ettiği şeyin açık olarak ne olduğunu söyleyemiyor. Karanlığın içine doğru diğerlerinden daha derinlemesine baktıklarını açıklayan bazıları, bir tür Janus* gördüklerini belirttiler, yüzlerden birinde dürüst bir işçinin tebessümü ve diğerinde ise ölüm saçan bir komplocunun tehditkar bakışı. Acaba, teorinin üzerinde oturduğu gizemli durumu aydınlatabilir miydi?

Doktor, ondan çok korktuğumuz düşüncesine güldü. "Aydınlatılacak bir gizem yok, sevgili bayım", diye başladı inceltilmiş bir Hans Breitmann lehçesiyle,** "belki de, Birliğimizin açık bir birlik olduğu ve toplantı tutanaklarının onları okumayı düşünenler için yayınlandığı olgusunu sürekli gözardı eden alıkların gizemi hariç. Tüzüğümüzü bir peniye satın alabilirsiniz ve broşürlere harcanacak bir şilin, hemen hemen bizim kendimiz hakkında bildiğimiz kadarını size öğretecektir.

R. Landor: Hemen hemen — evet, olabilir; ama açığa vurulmayan çok önemli bir şey, benim bilemeyeceğim bir şey olmayacak mı? Sizinle oldukça açıksözlü olur ve konuyu dışardan gözlenebilecek bir yere koyarsak; size yönelik bu genel suçlamanın, yığınların bilisiz kötü niyetinden daha fazla bir anlamı olmalı. Bana anlattıklarınızdan sonra bile, hâlâ şunu sormak gerekiyor: Uluslararası Birlik nedir?

Dr. Marx: Yalnızca onu oluşturan bireylere bakmalısınız — işçiler.

* Eski Roma'da kapılar mabudu, iki yüzlü bir ilah.

** *Hans Breitman Baladları*'nı yazmak için, Amerikan güldürü yazarı Charles Godfrey Lelland (1824-1903) tarafından kullanılan bir tür İngiliz-Alman lehçesi sözkonusu ediliyor.

R. Landor: Evet, ama askerin, kendisini harekete geçiren devlet yönetiminin temsilcisi olması gerekmez. Bazı üyelerinizi tanıyorum ve onların komplocuların hamurundan yoğrulmadıklarına inanabilirim. Ayrıca bir milyon kişi tarafından paylaşılan bir sır, artık sır olmazdı. Ama ya bunlar yalnızca bir arsızın, ve umarım şunu eklememi bağışlarsınız, pek de dürüst olmayan bir kurulun ellerinde aletseler?

Dr. Marx: Bunu kanıtlayacak hiçbir şey yok.

R. Landor: Son Paris ayaklanması?

Dr. Marx: İlk olarak, herhangi bir fesat olduğuna —anın koşullarının meşru sonucu olmayan herhangi bir şeyin olduğuna— dair kanıt istiyorum; ya da bir fesat olduğunu kabul edersek, Uluslararası Emekçiler Birliğinin buna katıldığının kanıtlarını istiyorum.

R. Landor: Birliğin birçok üyesinin Komündeki varlığı.

Dr. Marx: O zaman bu, bireyler olarak işteki payları hiç de küçük olmadığından masonların da fesatıydı. Aslında, Papa tüm ayaklanmayı onların hesabına çıkarsaydı hiç şaşırmazdım. Ama başka bir açıklamayı deneyin. Paris'teki ayaklanma Paris işçileri tarafından gerçekleştirildi. İşçilerin en yeteneklileri kaçınılmaz olarak onun önderleri ve yöneticileri oldular, ama işçilerin en yeteneklileri Uluslararası Birliğin de üyesidirler. Gene de Birlik, bu haliyle, onların eylemlerinden dolayı hiçbir biçimde sorumlu değildir.

R. Landor: Dünya buna başka türlü bakacak. Londra'dan gizli talimattan ve hatta para bağışlarından sözediliyor. Birliğin toplantılarının iddia edilen bu açıklığının iletişimdeki her türlü gizliliği dışladığı ileri sürülebilir mi?

Dr. Marx: Bugüne kadar oluşturulmuş hangi birlik, varlığını, resmî olduğu kadar resmî olmayan iliş-

ki yollarına da başvurmaksızın sürdürmüştür? Ama, bir papasal egemenlik ve entrika merkezinin inanç ve ahlak buyrukları gibi Londra'dan gizli direktif gönderildiğinden sözetmek, Enternasyonalin doğasını tümüyle yanlış kavramak demektir. Bu, Enternasyonal için merkezî bir yönetim biçimini öngörürdü; oysa gerçekte, yerel güce ve bağımsızlığa en büyük rolü veren bir biçim tasarlanmıştır. Aslında, Enternasyonal, işçi sınıfı için hiç de bir yönetim olarak görülemez. Denetleyici bir güçten ziyade, bir birlik bağıdır.

R. Landor: Ve, bu birliğin amacı nedir?

Dr. Marx: İşçi sınıfının politik iktidarı ele geçirerek ekonomik özgürleşmesi. Bu politik iktidarın, toplumsal amaçlara ulaşmak için kullanılması. Amaçlarımızın, işçi sınıfı etkinliğinin her biçimini kapsayacak ölçüde geniş olması gerekir. Onları yalnızca özel bir niteliğe göre saptamak, onları bir kesimin —bir işçiler ulusunun— gereksinimlerine uyarlamak olurdu. Ama, birkaçının hedeflerine ilerlemek için tüm işçilerden birleşmeleri nasıl istenebilirdi? Böyle bir şey yapmak için, Birliğin, Enternasyonal etiketini yitirmiş olması gerekirdi. Birlik, siyasi hareket biçimleri dayatmaz; yalnızca amaçlarına ilişkin bir anlaşmayı gereksinir. O, tüm emek dünyasında yayılan, birbiriyle ilişki içindeki dernekler ağıdır. Dünyanın her yerinde, sorunun herhangi bir özel görünüşü kendini ortaya koyar, ve oradaki işçiler bunu kendilerince ele almak üzere harekete geçerler. İşçilerin biraraya gelişleri, Newcastle'da ve Barselona'da, Londra'da ve Berlin'de, ayrıntısına kadar tamamen özdeş olamaz. Örneğin İngiltere'de, işçi sınıfına politik iktidara giden yolu göstermek serbesttir. Barışçıl ajitasyonun daha hızlı ve daha kesin etkili olacağı yerde ayaklanma çılgınlık olurdu. Fransa'da, yüzlerce baskı yasası ve sınıflar arasındaki ölümcül uzlaşmaz-

karşıtlık, öyle görünüyor ki, toplumsal savaşın şiddetle çözümünü zorunlu kılıyor. O çözümün seçenekleri, o ülkenin emekçi sınıflarının işidir. Enternasyonal, bu konuda dayatmada bulunmaya ve katı öğütler vermeye kalkışmaz. Ama her hareketle dayanışmasını ve kendi yasalarının izin verdiği ölçüde desteğini sürdürür.

R. Landor: Ve, bu desteğin niteliği nedir?

Dr. Marx: Örnek vermek gerekirse, özgürleşme hareketinin en yaygın biçimlerinden biri grevlerdir. Eskiden, bir ülkede grev patlak verdiğinde, bu, bir başka ülkeden işçilerin getirtilmesiyle bozguna uğratılırdı. Enternasyonal buna hemen hemen son verdi. Tasarlanan grev hakkında bilgi alır, o bilgiyi, üyeleri arasında yayar, onlar da savaşım yerinin, kendileri için yasak bölge olması gerektiğini hemen anlarlar. Böylece patronlar, işçileriyle hesaplaşmak üzere yalnız bırakılır. Çoğu durumda, işçilerin bundan başka bir yardıma gereksinimi yoktur. Kendi aralarında topladıkları yardım, ya da doğrudan ilişkide bulundukları derneklerin destekleri onlara para sağlar, ama eğer üzerlerindeki baskı çok ağırlaşırsa, ve bu Birliğin onayladığı bir grevse, gereksinimleri ortak fondan karşılanır. Bu araçlarla, Barselona tütün işçilerinin bir grevi, önceki gün başarıya ulaştırıldı. Ama Birlik, onları belli koşullar altında desteklemesine karşın grevlerden çıkar sağlamaz. Maddi açıdan onlardan kazanç sağlaması olanaklı olamaz, ama kolaylıkla yitirebilir. Bir sözcük ile özetleyelim. Emekçi sınıflar servet artışı içinde yoksulluklarını, lüks artışı içinde sefilliklerini sürdürürler. Maddi yoksunlukları, onları fiziksel bakımdan olduğu kadar ahlaki bakımdan da zayıflatır. Çare bulmak için başkalarına güvenemezler. Kendi başının çaresine bakmak onlar için kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelir. Kendileri

ile kapitalistler ve topraksahipleri arasındaki ilişkileri yeniden biçimlendirmek zorundadırlar ve bu da toplumu dönüştürmek zorunda oldukları anlamına gelir. Bu, bilinen tüm işçi örgütlerinin genel amacıdır. Toprak ve emek birlikleri, sendika ve dayanışma dernekleri, kooperatif üretim, bu amaca yönelik araçlardan başka bir şey değildirler. Bu örgütler arasında kusursuz bir dayanışmanın kurulması Uluslararası Birliğin görevidir. Onun etkisi her yerde duyumsanmaya başlıyor. İspanya'da iki gazete görüşlerini yayıyor, Almanya'da üç, Avusturya ve Hollanda'da aynı sayıda, Belçika'da altı ve İsviçre'de altı. Ve şimdi Enternasyonalin ne olduğunu size anlatmış bulunduğuma göre, sanırım onun çevirdiği dolaplar hakkında kendi düşüncenizi biçimlendirecek duruma gelmişsinizdir.

R. Landor: Ya Mazzini, birliğinizin bir üyesi mi?

Dr. Marx: (gülerek) Hayır. Onun düşünce ufkunun ötesine geçmiş olmasaydık ancak küçük bir ilerleme kaydedebilirdik.

R. Landor: Beni şaşırtıyorsunuz. Onun, kesinlikle, en ileri görüşleri temsil ettiğini düşünürdüm.

Dr. Marx: O eski bir orta sınıf cumhuriyeti düşüncesinden daha iyi hiçbir şeyi temsil etmez. Biz orta sınıfın hiçbir bölümünü istemiyoruz. O, modern hareketin, Alman profesörler kadar gerisine düşmüştür — ki gene de hâlâ Avrupa'da geleceğin kültürlü demokratizminin havarileri olarak görülmektedirler. Belki de, bir zamanlar, Alman orta sınıfının (İngilizcedeki anlamında), kendi gelişimini zar zor tamamladığı 1848'den önce öyleydiler. Ama şimdi tamamen gericilik saflarına geçmiş bulunuyorlar ve proletarya artık onları tanımıyor.

R. Landor: Bazıları, örgütünüzde pozitivist belirtiler gördüklerini düşünüyorlar.

Dr. Marx: Böyle bir şey yok. Aramızda pozitivistler var, ama aramızda bulunmaları bizim anladığımız anlamda bir halk iktidarıyla hiçbir ilgisi olmayan, ve yalnızca eskisinin yerine yeni bir hiyerarşi koymak için çabalayan felsefeleri dolayısıyla değil.

R. Landor: O zaman, öyle görünüyor ki, yeni uluslararası hareketin önderleri bir birliğin yanısıra bir felsefe de oluşturmak zorundaydılar.

Dr. Marx: Kesinlikle. Eğer taktiklerimizi diyelim Mill'in ekonomi politiğinden türetiyorsak, sermayeye karşı savaşımızda başarılı olmayı umamayız. O, emek ve sermaye arasındaki ilişkinin tek bir türünü çizmiştir. Biz bir başka türün kurulmasının olanaklı olduğunu göstermeyi umuyoruz.

R. Landor: Ya Birleşik Devletler?

Dr. Marx: Şu anda etkinliğimizin başlıca ilgi alanı, eski Avrupa toplumlarıdır. Birçok koşul şimdiye kadar, Birleşik Devletler'de emek sorununun her şeyi içine alan bir önemliliğe ulaşmasını engelleme eğiliminde oldu. Ama bu koşullar hızla ortadan kalkıyor, ve Avrupa'da olduğu gibi, sermayeden ayrılmış ve topluluğun geri kalan kesiminden farklı bir emekçi sınıfın büyümesiyle birlikte, emek sorunu hızla öne çıkıyor.

R. Landor: Öyle görünüyor ki, bu ülkede umut edilen çözüm, bu her ne ise, devrimin şiddet araçlarına başvurulmadan elde edilecek. İngiliz kürsü ve basın yoluyla ajitasyon sistemi, azınlıklar çoğunluklara dönüşmüş olana kadar, umut verici bir belirtidir.

Dr. Marx: Bu konuda sizin kadar umutlu değilim. İngiliz orta sınıfı, oy verme gücünün tekelinden yararlandığı sürece, her zaman kendisini, çoğunluğun kararını kabul etmeye istekli gibi göstermiştir. Ama, dikkat edin, yaşamsal sorunlar olarak düşündükleri konularda çoğunluğun oyunu alır almaz, burada yeni

bir köle sahipleri savaşını göreceğiz.

Bu önemli adamla konuşmamın ana noktalarını anımsayabildiğim kadarıyla sizlere sundum. Sizi kendi sonuçlarınızı oluşturmaya bırakacağım. Komün hareketiyle suçortaklığı olasılığı üzerine ya da buna karşı ne söylenirse söylensin, şundan emin olabiliriz ki, Uluslararası Emekçiler Birliğinde, uygar dünyanın ortasında iyi ya da kötü için bir hesaplaşma gününün pek yakında ortaya çıkmak zorunda olduğu bir güç bulunuyor.

New York World, 18 Temmuz 1871
Yeniden-basım: *Woodhull & Claflin's Weekly*,
12 Ağustos 1871

VAROLAN TARİHSEL AŞAMAYI ALTÜST EDECEK ARAÇLAR

KARL MARX'LA GÖRÜŞME

H.

1878

Londra, 18 Aralık [1878] — Londra'nın kuzeybatı kesiminde, Haverstock Hill'deki küçük bir evde, modern sosyalizmin köşetaşı Karl Marx yaşar. Anayurdu Almanya'dan, 1844'te, devrimci teorileri yaymaktan dolayı sürülmüştür. 1848'de geri döner ama birkaç ay içinde yeniden sürülür. Sonra Paris'e yerleşir, ama siyasal teorileri 1849'da bu kentten çıkarılmasına neden olur, ve bu yıldan sonra karargahı Londra olur. Başından beri, inançları yüzünden başı derde girmiştir, evinin görünüşüne bakılırsa refah içinde olmadığı açıktır. Bütün bu yıllar boyunca düşüncelerini, bu düşüncelere olan sağlam inancından kaynaklanan bir içtenlikle savunmuş, ve bu düşüncelerin propagandasına ne kadar karşı çıkarsak çıkalım bu saygın sürgünün özverisine bir ölçüde de olsa saygı duymamazlık edemeyiz.

Muhabiriniz ona iki ya da üç kez uğradı ve her de-

fasında Doktoru bir elinde bir kitap, diğerinde bir sigarayla kütüphanesinde buldu. Yetmişinin üzerinde olmalı. [Marx altmış yaşındaydı.] Vücudu iyi yapılı, cüsseli ve dimdik. Zeki bir adamın kafasına ve eğitimli bir Yahudinin çehresine sahip. Saçı ve sakalı uzun ve metalik gri renkte. Bir çift gür kaşın gölgelediği gözleri parıltılı siyah. Tanımadıklarına aşırı sakınganlık gösteriyor. Yabancı biri genellikle görüşme izni alabilir; ama ziyaretçileri karşılayan eski zamanlardan kalma görünüşlü Alman kadına [Helene Demuth], anavatandan gelen hiç kimseyi, tanıtma mektubu getirmedikleri sürece, kabul etmeme talimatı verilmiş. Ama bir kez kütüphanesine girdikten sonra, ve entelektüel genişliğinizi ve derinliğinizi anlayabilmek için bir monoklunu gözünün köşesine sabitledikten sonra, o sakınganlık kayboluyor ve dünyadaki, birisinin ilgisini çekebilecek şeyler ve insanlar üzerine bilgisini gözler önüne seriyor. Konuşması tek bir koldan ilerlemiyor, tersine, kitaplığının raflarındaki ciltler kadar çeşitlilik gösteriyor. Bir kişi hakkında genellikle okuduğu kitaplara bakılarak karar verilebilir, ve size rasgele bir bakışın açığa vurduklarını söylersem, kendi sonuçlarınızı çıkarabilirsiniz: Shakespeare, Dickens, Thackeray, Molière, Racine, Montaigne, Bacon, Gœthe, Voltaire, Paine; İngiliz, Amerikan ve Fransız resmî raporları; Rusça, Almanca, İspanyolca, İtalyanca politik ve felsefi yapıtlar, vb, vb..

Amerikan Sorunlarına Yakınlığı

Konuşmam sırasında, Amerika'nın son yirmi yıldaki önde gelen sorunlarına yakınlığı beni çok etkiledi. Bu konudaki bilgisi ve, hukukumuzu ve eyalet yasalarımızı eleştirirkenki şaşırtıcı kesinliği, zihnim-

de, bilgisini iç kaynaklardan almış olduğu izlenimini uyandırdı. Ama, aslında bu bilgi Amerika ile sınırlı değil, Avrupa yüzeyine yayılmış durumda. Asıl ilgi alanı olan sosyalizm hakkında konuşurken, genellikle kendisine yakıştırılan melodramatik uçuşlara kapılmıyor, ama "insan ırkının özgürleşmesi" için ütopik planları üzerinde, teorilerinin bu yüzyıl içinde olmazsa en azından gelecek yüzyılda gerçekleşmesi konusunda kesin bir inanca işaret eden bir vakar ve içtenlikle duruyor.

Belki Dr. Karl Marx, Amerika'da, *Kapital*'in yazarı ve Uluslararası Emekçiler Birliğinin kurucusu ya da en azından onun en önemli direği olarak daha iyi bilinir. İzleyen röportajda, onun, bu Birliğin şu anki durumuna ilişkin neler söylediğini göreceksiniz.

Uluslararası Emekçiler Birliği

Bununla birlikte, bu arada size, 1871'de, Genel Konseyin kararıyla yayınlanan Uluslararası Emekçiler Birliğinin basılı genel tüzüğünden, onun amaçları ve hedefleri üzerine tarafsız bir yargıya varabileceğiniz birkaç parça vereceğim. Önsözde "işçi sınıfının kurtuluşunun işçi sınıfının kendi eseri olacağı; işçi sınıfının kurtuluş için savaşımının, sınıfsal ayrıcalıklar ve tekeller için bir savaşım anlamına gelmediği, ama eşit hak ve görevler, ve tüm sınıf egemenliğinin ortadan kaldırılması anlamına geldiği; emekçi insanın emek araçlarını —yani, yaşamın kaynaklarını— tekelinde bulunduranlara iktisadi boyuneğmesinin, tüm biçimleriyle köleliğin, tüm toplumsal sefaletin, zihinsel düşkünlüğün, ve politik bağımlılığın temelinde yattığı"; işçi sınıfının evrensel kurtuluşunu "amaçlayan tüm çabaların, bugüne değin, her ülkede emeğin çeşitli bölümleri arasındaki dayanışma yok-

luğundan dolayı başarısızlığa uğramış olduğu" öne sürülüyor ve "hâlâ birbirleriyle bağlantısız olan hareketlerin hemen birleşmesi" çağrısında bulunuyor. Uluslararası Emekçiler Birliğinin "görevler olmadan hakların olmayacağı ve haklar olmadan da görevlerin olmayacağı"nı kabul ettiğini söyleyerek devam ediyor — böylece her üye bir işçi yapılıyor. Birlik, Londra'da, aynı hedefi, yani "işçi sınıfının korunması, ilerlemesi ve tamamen özgürleşmesi"ni amaçlayan "farklı ülkelerin işçi dernekleri arasındaki iletişim ve işbirliğinin bir merkezini oluşturmak için" kuruldu. "Uluslararası Birliğin her üyesi," deniyor daha ileride, "evini bir ülkeden diğerine taşıdığında, birleşmiş işçilerin kardeşçe desteğini görecektir".

Birlik yılda bir toplanan bir genel kongreden, ve "bir ülkedeki işçinin, tüm diğer ülkelerdeki sınıf hareketlerinden sürekli olarak haberdar olabileceği, Birliğin değişik ulusal ve yerel grupları arasında bir uluslararası acenta" oluşturan bir genel konseyden oluşuyor. Bu konsey, Enternasyonale yeni seksiyonların ve şubelerin başvurularını kabul ediyor ve karara bağlıyor, seksiyonlar arasında ortaya çıkan ayrılıklar konusunda karar veriyor, ve gerçekte, bir Amerikan deyimiyle, "makineyi işletiyor". Genel konseyin harcamaları, üye başına bir peni olan yıllık aidattan karşılanıyor. Çeşitli ülkelerdeki federal konsey ya da komitelere ve yerel seksiyonlara gelince: Federal konseyler, genel konseye en geç ayda bir rapor ve her üç ayda bir kendilerine ait kolların yönetim ve mali durumu üzerine bir rapor göndermekle yükümlüler. Basında, Enternasyonale karşı bir saldırı olduğunda, en yakın şube ya da komitenin, bu yayının bir kopyasını hemen genel konseye göndermesi gerekiyor. İşçi sınıfı içinde kadın kollarının kurulması öneriliyor.

Genel konsey şu kişilerden oluşuyor: R. Applegarth, M. T. Boon, Frederick Bradnick, G. H. Buttery, E. Delahaye, Eugene Dupont, William Hales, G. Harris, Hurliman, Jules Johannard, Harriet Law, Frederick Lessner, Lochner, Charles Longuet, C. Martin, Zevy Maurice, Henry Mayo, George Milner, Charles Murray, Pfander, John Pach, Ruhl Sadler, Cowell Stepney, Alfred Taylor, W. Townshend, E. Vaillant, John Weston. Çeşitli ülkelerin irtibat sekreterleri: Leo Frankel, Avusturya ve Macaristan için; A. Herman, Belçika; T. Mottershead, Danimarka; A. Serrailler, Fransa; Karl Marx, Almanya ve Rusya; Charles Rochat, Hollanda; J. P. McDonell, İrlanda; Friedrich Engels, İtalya ve İspanya; Walery Wroblewski, Polonya; Hermann Jung, İsviçre; J. G. Eccarius, Birleşik Devletler; Le Moussu, Birleşik Devletler'in Fransız kolları için.

Gönüllü Düzeltme

Dr. Marx'ı ziyaretimde, J. C. Bancroft Davis'in 1877 resmî raporundan, sosyalizmin gördüğüm en açık ve en özlü sergilenmesi olarak sözettim. Marx, bunun 1875 Mayısında Gotha'daki, Mayıs 1875'teki sosyalist birlik kongresi raporundan alındığını belirtti. Çevirinin yanlış olduğunu söyledi ve seve seve düzelteceğini ekledi. Dikte ettiği gibi aktarıyorum:

Birincisi: Yerel ve genel tüm seçimlerde, yirmi yaş üzerindeki tüm erkeklere genel, doğrudan ve gizli oy hakkı.

İkincisi: Halk tarafından doğrudan yasama. Savaş ve barışın doğrudan halkın oyuyla yapılması.

Üçüncüsü: Genel askerlik yükümlülüğü. Düzenli ordunun kaldırılması.

Dördüncüsü: Basına ve toplanmaya ilişkin tüm

özel yasaların kaldırılması.

Beşincisi: Yasal işlemlerde harcın kaldırılması. Yasal işlemlerin halk tarafından düzenlenmesi.

Altıncısı: Devlet tarafından eğitim — genel, zorunlu ve parasız. Bilim ve din özgürlüğü.

Yedincisi: Tüm dolaylı vergilerin kaldırılması. Devlet ve belediye harcamalarının, doğrudan artanoranlı vergiden karşılanması.

Sekizincisi: İşçilere birlik kurma özgürlüğü.

Dokuzuncusu: İşçiler için yasal işgününün belirlenmesi. Kadınların çalışmasının sınırlanması ve çocukların çalışmasının kaldırılması.

Onuncusu: Emekçilerin yaşamının ve sağlığının korunması için sağlık yasaları, ve işçi meskenlerinin ve yerlerinin kendileri tarafından seçilen kişilerce denetiminin düzenlenmesi.

Onbirincisi: Mahkum emeğiyle ilgili uygun düzenlemeler. Bay Bancroft Davis'in raporunda, hepsinden daha önemli olan bir onikinci madde bulunuyor: "Demokratik yönlendirme altında sınai birliklere devlet yardımı ve kredi." Doktora bunu neden çıkardığını sordum, yanıtladı:

"1875'te, Gotha'da birlik gerçekleştiği zaman, sosyal-demokratlar arasında bir bölünme vardı. Bir kanat Lassalle yandaşlarıydı, diğerleri genel olarak Enternasyonal'in programını kabul edenlerdi ve Eisenach partisi olarak adlandırılıyorlardı. Onikinci madde tasarıda yeralmıyordu, ama lasalcılara verilen bir ödün olarak genel girişe kondu. Sonradan bundan hiç sözedilmedi. Bay Davis, onun hiçbir belli önemi olmayan bir uzlaşma olarak programa alındığını söylemez, ama onu ciddi bir biçimde programın bellibaşlı ilkelerinden biri olarak koyar."

"*Ama*" dedim, "*sosyalistler genellikle, emek araçlarının toplumun ortak mülkiyetine dönüşümüne hareketin doruğu olarak bakarlar.*"

"Evet; biz bunun hareketin sonucu olacağını söylüyoruz, ama bu bir zaman, eğitim ve daha yüksek bir toplumsal durumun kurulması sorunudur."

"*Bu tasarı*" dedim, "*yalnızca Almanya'ya ve başka bir ya da iki ülkeye uygulanır.*"

"Eğer" diye yanıtladı "sonuçlarınızı yalnızca buradan çıkarıyorsanız, partinin etkinliği hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz demektir. Bu maddelerden birçoğunun Almanya dışında hiçbir önemi yoktur. İspanya, Rusya, İngiltere ve Amerika'nın kendi özgül farklılıklarına uygun tasarıları var. Bunların tek benzerlikleri ulaşılacak olan hedeftir."

"*Yani emeğin üstünlüğü müdür?*"

"Yani emeğin özgürleşmesidir".

"*Avrupalı sosyalistler, Amerika'daki hareketi ciddi bir hareket olarak görüyorlar mı?*"

"Evet: bu, ülkenin gelişmesinin doğal sonucudur. Hareketin yabancılar tarafından geliştirildiği söyleniyor. Elli yıl önce, İngiltere'de emek hareketleri rahatsız etmeye başladığında aynı şey söylenmişti; sosyalizmden sözedilmesinden uzun zaman önceydi. Amerika'da, ancak 1857'den beri, emek hareketi göze çarpar hale geldi. Sonra sendikalar filizlenmeye başladı; sonra farklı sanayilerdeki işçilerin birleştiği sendika meclisleri kuruldu; ve daha sonra ulusal emek birlikleri geldi. Bu kronolojik ilerlemeyi düşünürseniz, bu ülkede sosyalizmin yabancıların yardımı olmadan ortaya çıktığını, ve buna ancak sermayenin yoğunlaşmasının ve işçi ile işveren arasındaki değişen ilişkilerin neden olduğunu görürsünüz."

"*Sosyalizm şimdiye kadar ne yaptı?*"

"İki şey" diye yanıtladı. "Sosyalistler sermaye ile emek arasındaki genel evrensel savaşımı —bir sözcükle kozmopolit niteliği— gösterdiler, ve sonuç olarak, kapitalistler emeği kiralamada daha kozmopolit hale geldikçe ve sadece Amerika'da değil, İngiltere, Fransa ve Almanya'da da yerli emeğin karşısına yabancı emeği çıkardıkça daha kaçınılmaz hale gelen, farklı ülkelerin işçileri arasında bir anlayış birliğini oluşturmaya çalıştı. Uluslararası ilişkiler, üç farklı ülkenin işçileri arasında birden ortaya çıkarak, sosyalizmin yalnızca yerel değil uluslararası bir sorun da olduğunu, işçilerin uluslararası eylemiyle çözülmesi gerektiğini gözler önüne serdi. Emekçi sınıflar hareketin sonuçlarının ne olacağını bilmeden, kendiliğinden hareket ederler. Sosyalistler herhangi bir hareket icat etmezler, ama yalnızca, işçilere onun niteliğinin ve amaçlarının ne olacağını anlatırlar."

"*Ki bu da varolan toplumsal sistemin yıkılmasıdır*" diye sözünü kestim.

"Bir yanda, işverenlerin ellerindeki bu toprak ve sermaye sistemi ve öte yanda, işçilerin ellerindeki satacakları tek meta olan emek-gücü; biz yalnızca, bunun yıkılıp gidecek ve daha yüksek bir toplumsal duruma yer açacak bir tarihsel aşama olduğunu savlıyoruz. Her yerde toplumun bir bölünmesini görüyoruz. İki sınıf arasındaki uzlaşmaz karşıtlık, modern ülkelerin sınai kaynaklarının gelişmesiyle atbaşı gidiyor. Sosyalist bakış açısından, varolan tarihsel aşamayı altüst edecek araçlar hali hazırda vardır. Sendikalar üzerinden, birçok ülkede siyasal örgütlenmeler kuruldu. Amerika'da bir bağımsız işçi partisi gereksinimi kendini gösterdi. Artık politikacılara güvenemezler. Çıkar çevreleri ve klikleri yasakoyucuları emirleri altına almışlardır, ve politika bir ticaret haline getiril-

miştir. Ama Amerika bu konuda tek değil, yalnızca Amerikan halkı Avrupalılardan daha kararlı. Şeyler su yüzüne daha çabuk çıkıyor. Orada okyanusun bu tarafında olduğundan daha az samimiyetsizlik ve riyakarlık var."

Bağımsız Siyasal Parti

Ona, Almanya'da sosyalist partinin hızla büyümesinin nedenini sordum, şöyle yanıtladı: "Varolan sosyalist parti en son gelendir. Onların, Fransa'da ve İngiltere'de ilerleme katetmiş olan, ütopyacı bir şeması yoktu. Alman zihni kuramsallaştırmaya öteki halklardan daha düşkündür. Önceki deneyimlerden Almanlar pratik bir sonuç çıkardılar. Bu modern kapitalist sistem, biliyorsunuz, öteki devletlerle karşılaştırıldığında Almanya'da oldukça yenidir. Fransa'da ve İngiltere'de neredeyse modası geçmiş sorunlar, burada gündeme getirildi, ve bu devletlerin yol verdiği politik etkiler, Almanya'nın emekçi sınıfları sosyalist teorilerle donandığı zaman yaşam buldu. Böylece, neredeyse modern sınai gelişmenin başlangıcında, bağımsız bir siyasal parti kurmuş oldular. Alman parlamentosuna kendi temsilcilerini gönderdiler. Hükümetin politikasına muhalefet edecek hiçbir parti yoktu, ve bu onlara kaldı. Partinin izini sürmek uzun bir zaman alır; ama şunu söyleyebilirim: eğer Alman orta sınıfları, Amerika ve İngiltere orta sınıflarından farklı olarak, en büyük korkaklar olmasaydılar, hükümete karşı tüm siyasal çalışma onlar tarafından yürütülmüş olacaktı."

Ona Enternasyonal saflarındaki lasalcıların sayısal gücü konusunda bir soru sordum.

"Lassalle'ın partisi" diye yanıtladı, "bulunmuyor. Tabi bazı inananları var saflarımızda, ama sayıları

az. Lassalle genel ilkelerimizi önceden gördü. 1848 gericiliğinden sonra harekete geçtiğinde, sınai işletmelerdeki işçilerin kooperatifini savunarak hareketi canlandırmada daha başarılı olacağını hayal etti. Bu onları harekete geçirecekti. Buna yalnızca hareketin gerçek hedefinin bir aracı olarak baktı. Ondan bu konuda mektuplar aldım.

"Siz buna onun kocakarı ilacı mı diyorsunuz?"

"Kesinlikle. Bismarck'ı çağırdı, ona ne tasarladığını anlattı, ve Bismarck o zaman Lassalle'ın girişimini her olanaklı yolla yüreklendirdi."

"Amacı neydi?"

"1848 olaylarını kışkırtan orta sınıflara karşı emekçi sınıfları bir set olarak kullanmayı umuyordu."

"Doktor, sizin sosyalizmin başı olduğunuz ve şu anda süregelen birliklerin, devrimlerin, vb. iplerini buradaki evinizden elinizde tuttuğunuz söylendi. Bu konuda ne diyeceksiniz?"

Yaşlı adam gülümsedi: "Bunu biliyorum. Bu çok saçma, gene de gülünç bir yanı var. Hoedel'e suikast girişiminden iki ay önce, Bismarck kendi Kuzey Alman Gazetesinde, Cizvit hareketinin önderi Peder Beck'le birlik içinde olduğumdan, ve sosyalist hareketi, onun elinden bir şey gelmeyecek bir konumda tuttuğumuzdan yakındı."

"Ama, sizin Londra'daki Uluslararası Birliğiniz hareketi yönetiyor?"

"Uluslararası Birlik işlerini tamamlamıştır ve artık yoktur. Vardı ve hareketi yönetti; ama son yılların sosyalist gelişimi öyle büyük oldu ki onun varlığı artık gereksiz hale geldi. Çeşitli ülkelerde gazeteler kuruldu. Bunlar birbirleriyle değişildi. Farklı ülkelerdeki partilerin birbirleriyle tek bağlantısı budur. Uluslararası Birlik, ilk elde, işçileri biraraya getirmek ve

değişik milliyetler arasında etkin örgütlenmenin uygunluğunu göstermek için yaratıldı. Farklı ülkelerdeki tek tek partilerin çıkarları hiçbir benzerlik göstermez. Londra'da oturan bu enternasyonalist liderler hayaleti, salt bir uydurmadır. Enternasyonalist örgütlenme ilk tamamlandığında dışardaki şubelere dayatmada bulunduğumuz doğrudur. New York'taki bazı şubeleri dışlamak zorunda kaldık, bunların arasında Madam Woodhull'ın dikkat çektiği şube de vardı. Bu 1871'deydi. Hareketi kötüye kullanmak isteyen — isim vermeyeceğim— birkaç Amerikalı politikacı var. Onlar Amerikan sosyalistleri tarafından iyi biliniyorlar."

Din Ortadan Kalkacak

"*Sizin ve yandaşlarınızın, dine karşı kızıştırıcı demeçler verdiğiniz düşünülüyor. Herhalde tüm sistemin kökünden dallarına yıkıldığını görmek istersiniz.*"

"Şunu biliyoruz ki" diye yanıtladı bir an duraksadıktan sonra, "dine karşı şiddet araçları anlamsızdır; ama kanımız şudur ki: sosyalizm geliştikçe din ortadan kalkacak.

Onun yokoluşu, eğitimin bir rol oynayacağı toplumsal gelişme ile sağlanmalıdır."

"*Bostonlu vaiz Joseph Cook — onu tanıyorsunuz?*"

"Ondan sözettiler, sosyalizm konusunda çok kötü bilgilendirilmiş birisi."

"*Yakın zamanlarda konu üzerine bir konuşmasında şöyle dedi: 'Karl Marx'ın Birleşik Devletler'de, ve Büyük Britanya'da ve belki Fransa'da emek reformunun kanlı bir devrim olmaksızın gerçekleşeceğini, ama Almanya, Rusya, İtalya ve Avusturya'da kan dökülmesi gerektiğini söylediği ileri sürülüyor.*'"

"Hiçbir sosyalistin" dedi Doktor gülümseyerek, "Rusya'da, Almanya'da, Avusturya'da ve eğer İtalyanlar şimdi izledikleri politikayı sürdürürlerse belki İtalya'da kanlı bir devrim olacağını öngörmeye gereksinimi yoktur. Fransız Devriminde olanlar bu ülkelerde yinelenebilir. Bu her siyaset öğrencisinin görebildiği bir şey. Ama bu devrimler çoğunluk tarafından yapılacaktır. Hiçbir devrim bir parti tarafından yapılamaz, ama bir ulus tarafından yapılır.

"*Adı geçen vaiz beyefendi*" dedim "*sizin 1871'de Paris Komüncülerine yazdığınızı söylediği bir mektuptan alıntı yaptı. Şöyle: 'Henüz en fazla 3.000.000 kişiyiz. Yirmi yılda 50.000.000, belki 100.000.000 olacağız. O zaman dünya bizim olacak, çünkü iğrenç sermayeye karşı ayaklanan yalnızca Paris, Lyon, Marseilles değil, ama Berlin, Münih, Dresden, Londra, Liverpool, Manchester, Brüksel, St. Petersburg, New York — kısaca tüm dünya olacak. Tarihte eşi benzeri görülmemiş bu yeni ayaklanma karşısında, geçmiş korkunç bir kabus gibi yokolacak; aynı anda yüz ayrı noktada alevlenen bu halk yangını onun belleğini bile yok edecek!' Şimdi, Doktor, sanırım bu alıntının size ait olduğunu kabul ediyorsunuz?*"

"Asla, bir sözcüğünü bile ben yazmadım. Hiçbir zaman böyle melodramatik saçmalıklar yazmam. Neyi yazdığım konusunda çok dikkatliyimdir. Bu, o sıralarda *Le Figaro*'ya benim imzamla konuldu. Ortalıkta uçuşan buna benzer yüzlerce mektup vardı. *London Times*'a yazdım ve bunların sahte imza olduğunu bildirdim; ama benim adıma söylenen ve yazılan her şeyi tekzip edecek olsaydım, yirmi tane sekretere gereksinimim olurdu."

"*Ama Paris Komüncülerinden sempatiyle sözeden yazılar yazdınız?*"

"Onlar hakkında başyazılarda yazılanları gözönü-

ne alırsanız, kuşkusuz öyle yazdım; ama İngiliz gazetelerinde yayınlanan Paris kaynaklı haberler, yazıişlerinde yapılan gafları çürütmek için oldukça yeterlidir. Komün, yalnızca altmış kadar insanı öldürdü; Marshal MacMahon ve onun kana susamış ordusu 60.000'in üzerinde insan öldürdü. Hiçbir hareket Komün kadar iftiraya uğramamıştır."

"*Peki, o zaman, sosyalizmin ilkelerini yerine getirmek için, ona inananlar suikast ve kan dökmeyi savunuyorlar mı?*"

"Hiçbir büyük hareket", diye yanıt verdi Karl, "şimdiye kadar, kan dökme olmadan işe başlamamıştır. Amerika'nın bağımsızlığı kan dökülerek kazanıldı, Napoléon Fransa'yı kanlı bir süreç sonunda ele geçirdi, ve aynı araçlarla devrildi. İtalya, İngiltere, Almanya ve tüm diğer ülkeler bunun kanıtını verir, ve suikaste gelince" diye sürdürdü konuşmasını, "eklemeye gerek yok ki, yeni bir şey değildir. Orsini, Napoléon'u öldürmeye kalkıştı; krallar herkesten daha fazla öldürdüler; Cizvitler öldürdü; Cromwell zamanında Püritenler öldürdü. Tüm bu olaylar sosyalizmin doğumundan önce oldu. Ancak, şimdi bir krallık ya da devlet mensubuna karşı yapılan her suikast girişimi sosyalizme yükleniyor. Sosyalistler, günümüzde Alman İmparatorunun ölümüne çok üzüleceklerdir. O, olduğu yerde çok yararlıdır; ve Bismarck olayları uç noktalara sürüklemekle herhangi bir devlet adamından daha çok amaca hizmet etmiştir."

Bismarck Hayal Kırıklığına Uğradı

Dr. Marx'a Bismarck hakkında ne düşündüğünü sordum.

Şöyle yanıtladı: "Napoléon düşene kadar bir deha

olarak görüldü; sonra ona aptal dendi. Bismarck onun izinden gidecektir. O, birleşme bahanesi altında bir despotizm kurmakla başladı. Bu gidişin sonu bellidir. Son hamle ancak girişilen bir devlet darbesi taklididir; ama başarısızlığa uğrayacaktır. Fransa sosyalistleri gibi Almanya sosyalistleri de, 1870 savaşını, sadece hanedan savaşı olduğu için protesto ettiler. Alman halkına, eğer savunma savaşı gibi gözüken bu savaşın bir fetih savaşına dönüşmesine izin verirlerse, askerî despotizmin kurulmasıyla ve üretici yığınların acımasızca bastırılmasıyla cezalandırılacaklarını önceden haber veren manifestolar yayınladılar. Fransa'yla onurlu bir barış için toplantılar düzenleyen ve manifestolar yayınlayan Almanya'daki Sosyal-Demokrat parti, Prusya hükümeti tarafından hemen kovuşturmaya uğradı ve önderlerinin çoğu tutuklandı. Bununla birlikte Alman Reichstag'ındaki temsilcileri, Fransız topraklarının zorla ilhakını protesto etmeye tek başlarına ve çok gayretli bir biçimde cesaret ettiler. Ancak, Bismarck politikasını zor yoluyla sürdürdü ve insanlar Bismarck'ın dehasından sözettiler. Savaş yapıldı, ve artık fetih yapamadığında orijinal fikirler bulması istendi ve açıkça başarısızlığa uğradı. Halk ona inancını yitirmeye başladı. Popülerliği zayıfladı. Onun paraya gereksinimi var ve bu, devletin de paraya gereksinimi olduğu anlamına geliyor. Yalandan bir anayasa altında, askerî planları ve birlik planları için, halkı artık daha fazla vergilendiremeyeceği noktaya kadar vergilendirdi, ve şimdi bunu bir anayasa bile olmadan yapmaya çalışıyor. Dilediği gibi para toplamak amacıyla, sosyalizm hayaletini canlandırdı, ve kendi gücünde bir ayaklanma yaratmak için elinden gelen her şeyi yaptı."

"Berlin'den sürekli haberler alıyor musunuz?"

"Evet, dostlarım beni sürekli haberdar ediyorlar. Berlin tamamen sakin bir durumda, ve Bismarck hayal kırıklığına uğramış bulunuyor. Aralarında milletvekilleri Hasselman, Fritsche ve Rackow'un, Bauman'ın ve Frei Presse'ten [Özgür Basın] Adler'in de bulunduğu önde gelen kırksekiz kişiyi sürgüne göndermiştir. Bu adamlar, Berlin işçilerini sakin tuttular. Bismarck bunu biliyordu. Bu kentte açlık sınırında 75.000 işçinin olduğunu da biliyordu. Bu önderler gittiğinde, düzensiz kalabalığın ayaklanacağından emindi, ve bu bir katliam karnavalı için başlangıç işareti olacaktı. O zaman tüm Alman İmparatorluğunda bütün vidalar sıkıştırılacaktı; onun küçük kan ve balyoz teorisi geniş kabul görecekti, ve istenildiği kadar vergi toplanabilecekti. Şimdiye kadar hiçbir ayaklanma ortaya çıkmadı, ve bugün o şaşkına dönmüş bir durumdadır ve tüm devlet adamlarının alay konusudur."

Chicago Tribune, 5 Ocak 1879

DÜNYAYI TEPETAKLAK EDECEK KİŞİ

BRİTANYA VELİAHTI PRENSES VICTORIA'YA MARX'LA GÖRÜŞME HAKKINDA ÖZEL BİR MEKTUP

SIR MOUNTSTUART ELPHINSTONE GRANT DUFF

1879

Britanya kraliçesinin büyük kızı ve Prusya veliaht prensinin (gelecekteki Alman imparatoru Friedrich III'ün) eşi Victoria Adelaide Mary Louisa, Britanyalı politikacı Duff'a, hakkında çok şey duyduğu Dr. Marx'a olan ilgisini belirtti. Duff, Marx ile 31 Ocak 1879'da Devonshire Kulübünde bir görüşme ayarladı. Hemen ertesi gün prensese mektup yazdı. Duff, bu mektubun bir bölümünü anılarında (*Notes from a Diary, 1873-1881*) yayınladı, ama alıcıya ilişkin tüm referansları çıkarttı. Mektup tam metin olarak ilk kez *The Times Literary Supplement*, 15 Temmuz 1949'da yayınlandı: A. Rothstein, "A Meeting with Karl Marx".

1 Şubat 1879

Madam,

Ekselansları, son kez sizi görme şerefine erdiğimde, Karl Marx hakkında meraklarını dile getirmişler ve benim onu tanıyıp tanımadığımı sormuşlardı. Bundan dolayı ilk fırsatta onunla tanışmaya karar verdim; bu fırsat ancak dün onunla buluştuğum öğle yemeğinde gerçekleşti ve üç saat kadar yanında kaldım.

Hâlâ koyu renkte olan bıyığıyla tuhaf bir karşıtlık oluşturan gri saç ve sakalıyla, kısa, oldukça küçük bir adam. Yüzü biraz yuvarlak, alnı biçimli ve dolgun

— gözleri oldukça sert bakışlı ama tüm ifadesi, asla beşiklerindeki bebekleri yeme alışkanlığı olan bir beye —sanırım polisin onunla ilgili görüşü bu— ait olamayacak kadar latif.

Konuşması, onu eski Slav dili ve öteki çalışmalara yönlendiren Karşılaştırmalı Dilbilgisi ile çok ilgili, iyi eğitimli, hatta çok okumuş bir adamınki gibiydi ve sık sık göndermede bulunduğu Hesekiel'in prens Bismarck'ın yaşamından [G. Hesekiel, *Das Buch von Grafen Bismarck*, Biefeld ve Leipzig, 1869], Eski Ahit olarak Dr. Busch'un kitabıyla karşıtlıklar kurarak sözederken olduğu gibi birçok hoşluk ve bir parça ince mizahla çeşitlendirilmişti.

Çok olumlu ve biraz alaycıydı —herhangi bir taşkınlık göstermiyordu—, ilginçti ve sık sık, düşündüğüm gibi, geçmişten ve bugünden sözederken çok doğru düşünceleri gözönüne seriyordu; ama geleceğe döndüğünde muğlak ve yetersizdi.

Rusya'da büyük ve uzakta olmayan bir çöküş bekliyor, ve geçerli nedenleri de var; bu çöküşün yukardan reformlarla başlayacağını, eski çürük yapının buna dayanamayacağını ve tümden yıkıma sürükleneceğini düşünüyor. Bunun yerine neyin geçeceği konusunda, anlaşılan Rusya'nın uzun bir zaman için Avrupa'da herhangi bir etkisinin olamayacağı dışında açık bir fikri yoktu.

Sonra, hareketin Almanya'ya yayılarak, orada varolan askerî sisteme karşı bir ayaklanma biçimini alacağını düşünüyor.

"Ama ordunun komutanlarına karşı ayaklanmasını nasıl beklersiniz?" soruma şöyle yanıt verdi: "Almanya'da şimdi ordu ile ulusun neredeyse özdeş olduğunu unutuyorsunuz. Hakkında birçok şey duyduğunuz bu sosyalistler başkaları gibi eğitimli askerlerdir. Yalnızca silah altında bulunan orduyu düşünme-

melisiniz. İhtiyatları da düşünmelisiniz — ve silah altında bulunan orduda bile çokça hoşnutsuzluk var. Katı disiplininin bu kadar çok intihara yol açtığı başka hiçbir ordu yoktur. Kendini vurmakla subayını vurmak arasındaki mesafe uzun değildir, ve bu türden bir örnek bir kez gerçekleşti mi arkası gelir."

Ama, dedim, Avrupa'nın yöneticilerinin kendi aralarında, silahlanmada, halkın üzerindeki yükü büyük ölçüde hafifletecek bir indirim için anlaşmaya vardıklarını varsayarsak, bir gün ortaya çıkmasını beklediğiniz Devrim ne olacak?

"Bunu yapamazlar," diye yanıtladı. "Her türlü korku ve kıskançlık bunu olanaksız kılacaktır. Bilimdeki ilerleme, Yıkım Sanatını geliştirmek için kullanıldıkça, bu yük giderek daha da artacak, ve her yıl pahalı savaş makinelerine daha çok harcama yapılacaktı. Bu bir kısırdöngüdür — bundan kaçış yoktur." Ama, dedim, sizde, gerçekten büyük bir sefalet olmadıkça, ciddi bir halk ayaklanması şimdiye kadar hiç olmadı. "Son beş yılda Almanya'nın içinden geçtiği bunalımın ne kadar korkunç olduğu konusunda hiçbir fikriniz yok" diye yanıtladı.

Devriminizin gerçekleştiğini ve sizin cumhuriyetçi hükümet biçimine sahip olduğunuzu varsaysak bile, sizin ve arkadaşlarınızın özel fikirlerinin gerçekleşmesi için hâlâ çok uzun bir yol olacak, dedim. "Kuşkusuz," diye yanıtladı, "ama tüm büyük hareketler ağır ilerler. Sizin 1688 Devriminizin olduğu gibi, daha iyi şeylere doğru bir adım olacaktır — yolun yalnızca küçük bir kısmı."

Yukardakiler, Ekselanslarına, Avrupa'nın yakın geleceği hakkında onun zihninden geçen düşüncelerin doğası üzerine uygun bir fikir verecektir.

Bunlar tehlikeli olmak için çok düşsel şeyler — silahlanmaya çılgınca harcama yapılması durumunun

açıkça ve kuşkusuz tehlikeli olması dışında.

Bununla birlikte eğer gelecek on yıl içinde Avrupa'nın yöneticileri, bir devrim girişiminin uyarısı olmadan bu belanın üstesinden gelecek araçları bulmuş olmazlarsa, kendi adıma en azından bu kıta üzerinde insanlığın geleceği konusunda umutsuzluğa kapılacağım.

Konuşma sırasında Karl Marx, Ekselanslarından ve Veliaht prensten birkaç kez ve her seferinde gereken saygıyla sözetti. Hiçbir biçimde saygıyla sözetmediği önde gelen kişiler konusunda bile sertlik ve yırtıcılığın izi yoktu — pek çok keskin ve yıkıcı eleştiri vardı, ama Marat tonunda hiçbir şey yoktu.

Enternasyonal ile bağlantılandırılmış korkunç şeylerden, herhangi bir saygın insanın sözedeceği biçimde sözetti.

Sözünü ettiği bir şey, devrimci bir isme sahip olan mültecilerin teşhir edilmesinin tehlikelerini gösterdi. Sefil Nobiling'in, İngiltere'deyken onu görmek için gelmeye niyetlendiğini öğrenmiş. "Eğer gelseydi," dedi, "Dresden İstatistik Bürosunun bir memuru olduğunu belirten bir kart yollamış olacağı için onu kabul edecektim ve istatistikle uğraştığım için onunla konuşmak benim için ilginç olacaktı — Eğer beni görmeye gelmiş olsaydı," diye ekledi, "ne hoş bir durum olacaktı!"

Sonuç olarak, Marx hakkındaki izlenimim, onun düşünce olarak karşıt kutupta olduğunu gözönünde tutarak, hiç de olumsuz değildi ve memnuniyetle onunla yeniden buluşurum. Dünyayı tepe taklak edecek kişi, istese de istemese de o olmayacak.

"NEDİR?" SORUSUNA YANIT VERDİ: "SAVAŞIM."

KARL MARX
JOHN SWINTON
1880

Günümüzün en dikkate değer kişilerinden biri, geçmiş kırk yılın devrimci siyasetinde gizine erişilmez ama güçlü bir rol oynayan Karl Marx'tır. Gösteriş ve ün hırsı olmayan, hayatın farfarasını umursamayan ve güç iddiasında olmayan, telaşsız ve dur durak bilmeyen bir adam, ileriye dönük tasarılarla, mantıksal yöntemlerle, ve pratik amaçlarla dolu güçlü, engin, yüce bir zihin adamı. Ulusları sarsan ve tahtları deviren ve şimdi taçlı başları ve resmî sahtekarları tehdit eden ve dehşete düşüren depremlerin, arkasında Joseph Mazzini'nin kendisi dahil, Avrupa'daki diğer herkesten daha fazla o vardı, hâlâ da o var. Berlinli öğrenci, hegelciliğin eleştiricisi, dergi editörü ve *New York Tribune*'un kıdemli muhabiri olarak niteliklerini gösterdi; bir zamanlar korku salan Enternasyonalin kurucusu ve başı ve *Kapital*'in yazarı. Avrupa ülkelerinin yarısından sürgün edilmiş, he-

men hemen hepsinde yasaklanmış, ve otuz yıldır Londra'da mülteci olarak bulunuyor. Ben Londra'dayken, o, Londralıların sık gittiği ünlü sahil yeri Ramsgate'teydi ve orda onu iki kuşaktan ailesiyle birlikte kaldığı yazlık evde buldum. Beni kapıda karşılayan azize yüzlü, hoş sesli, tatlı dilli, zarif kadın anlaşılan evin hanımı ve Karl Marx'ın karısıydı. Ve bu, uzun gri saç yığınıyla, 60'ındaki, iri kafalı, cömert çehreli, nazik ve müşfik adam, Karl Marx mıydı? Diyalogu, alaycı dokunuşlarıyla, mizah pırıltılarıyla ve oyun oynamayı seven neşesiyle, bana Sokrates'i anımsattı — o kadar özgür, o kadar kapsayıcı, o kadar yaratıcı, o kadar sivri, o kadar içten. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinin siyasal güçlerinden ve halk hareketlerinden sözetti — Rusya ruhunun derin çalkantıları, Alman zihninin devinimleri, Fransa'nın eylemi, İngiltere'nin devinimsizliği. Rusya'dan umutla, Almanya'dan filozofça, Fransa'dan neşeyle, İngiltere'den kasvetle —İngiliz Parlamentosundaki Liberallerin zamanlarını harcadıkları "atomistik reformlara" horgörüyle göndermede bulunarak— sözetti. Avrupa'yı ülke ülke ele alarak, görünür ve yüzeyin altındaki özelliklere, gelişmelere ve kişiliklere işaret ederek, yönelimin mutlaka gerçekleşecek olan hedefe doğru olduğunu gösterdi. O konuşurken sık sık şaşırdım. Çok az görülen ve hakkında çok az işitilen bu adamın derin zamanlara dalmış olduğu ve Neva'dan Seine'e, Urallar'dan Pireneler'e yeni bir oluşun yolunu hazırlamak için çalışmakta olduğu belliydi. Ve şimdi, onun yapıtı arzu edilen birçok değişimin gerçekleştirildiği, birçok kahramanca savaşımın görüldüğü, ve Fransız Cumhuriyetinin doruğuna ulaştırıldığı geçmişte olduğundan daha az işe yarar değildir. O konuştukça, sormuş olduğum "Neden şimdi hiçbir şey yapmıyorsunuz?" sorusu, bilisiz bi-

rinin sorusu gibi görünüyordu ve doğrudan yanıt veremeyeceği bir soruydu. Birçok ürünün tohum tarlası olan büyük yapıtı *Kapital*'in, Almanca orijinalinden Rusça ve Fransızcaya çevrildiği halde neden İngilizceye çevrilmediğini sorduğumda, bunu anlatamazmış gibi göründü, ama İngilizce çeviri için kendisine New York'tan bir teklif gelmiş olduğunu söyledi. Bu kitabın henüz tamamlanmış olmadığını, üç bölümlük bir çalışmanın bir bölümü olduğunu, iki bölümün henüz yayınlanmadığını, tüm üçlemenin "Toprak", "Sermaye", "Kredi" olduğunu ve son bölümünün büyük ölçüde, kredinin şaşırtıcı bir gelişim gösterdiği Birleşik Devletler'e dayanarak tanımlandığını söyledi. Bay Marx, Amerikan eyleminin bir gözlemcisidir, ve onun Amerikan yaşamının düzenleyici ve oluşturucu güçlerinden bazıları üzerine sözleri çok anlamlıdır. Sırası gelmişken, *Kapital*'e başvurmak konusunda, onu okumayı isteyebilecek herhangi birinin, Almanca orijinalinden birçok yönden daha üstün olan Fransızca çevirisini bulmasını tavsiye ettiğini söyledi. Bay Marx, konuşmasında, Fransız Henri Rochefort'a göndermelerde bulundu, ve şimdi ölmüş olan fırtınalı Bakunin, parlak Lassalle ve ötekilerden sözederken, onun dehasının, başka koşullarda tarihin akışını değiştirebilecek adamları nasıl zaptettiğini görebildim.

Bay Marx konuşurken, gün bir İngiliz yaz akşamına doğru soluyor ve Marx deniz kıyısına gitmeyi ve kıyı boyunca yürümeyi öneriyor, orada özellikle oyun oynayan çocuklardan oluşan binlerce insan görüyoruz. Kumların üzerinde aile topluluğunu buluyoruz — beni karşılayan karısı, çocuklarıyla birlikte iki kızı ve biri Londra King's College'da profesör olan, ve diğerinin de bir yazın adamı olduğuna inandığım iki damadı. Hoş bir topluluktu — hepsi on kişi — çocuklarıyla mutlu olan iki genç eşin babaları ve ço-

cukların, eşliğe yakışır doğasının neşesi ve huzuru ile dolu büyükanneleri. Karl Marx büyükbaba olma sanatını Victor Hugo'dan daha az anlıyor değil; ama Hugo'dan daha talihli, Marx'ın evli çocukları onun yaşlılığına neşe katıyorlar. Akşam karanlığı çökerken, o ve damadı, Amerikalı konuklarıyla bir saat geçirmek için ailelerinden ayrılıyorlar. Konuşma dünya üzerine, insan üzerine, zaman üzerine, düşünceler üzerineydi. Demiryolu treni kimseyi beklemiyor ve gece inmek üzere. Çağın ve çağların uğultulu ve sisli düşüncesi sonunda, günün konuşması ve akşamın manzarasının sonunda, sonal oluş yasasına değinen, yanıtı için bu bilgeye başvuracağım bir soru belirdi zihnimde. Dilin derinlerine inerek ve anlamın yükseklerine çıkarak, bir sessizlik anında, devrimci ve felsefeciye son sorumu sordum: "Nedir?" Ve, karşısındaki kükreyen denize ve sahildeki durmak bilmeyen kalabalığa bakarken bir an için zihni altüst olmuş gibi göründü. Ağır ve ciddi bir tonda sorduğum "Nedir?" sorusuna yanıt verdi:

"Savaşım!"

İlkin, hüznün yankısını duyduğumu sandım, ama belki de bu, yaşamın yasasıydı.

The Sun, n° 6, 6 Eylül 1880

İÇ KARIŞIKLIKLAR, SAVAŞ, ULUSLARARASI DİPLOMASİ

L'ÉCLAIR'İN ENGELS'LE GÖRÜŞMESİ 1892

Bir röportaj düşmanı olan bay Engels, bizim için bir ayrıcalık yapacak kadar nazikti ve izlenimlerini öğrenmemize izin verdi.

"*Yakın zamanda Paris'te anarşistlerle bağlantılandırılan aşırı şiddet olayları konusunda ne düşünüyorsunuz?*" diye sorduk.

"Ben bunlarda, yalnızca içinde bir rol oynadıkları partilerin namusuna leke sürmeye çalışmaları için para ödenen ajan provokatörlerin parmağını görüyorum. Hükümet, bu galeyan olaylarından her türlü çıkarı sağlıyor, çünkü bunlar eşanlı olarak hem genelde burjuvazinin çıkarlarına hem de özelde belli politik grupların entrikalarına hizmet ediyorlar. Aslında niyet, halkta panik yaratmak, terör örgütlemek ve bir karşı tepkiye yolaçmak.

"Aynı süreç, geçenlerde 'Berlin olayları' sırasında

Almanya'da işletildi. Burada da polis parmağı ararsak doğru yapmış olacağız. Birinci gün bizim insanlarımızdan bazıları, bu sözde sosyalist gösterilerin içinde bulundular, ama arkadaşlarımız hata yaptıklarını anladılar, gösterinin asıl niteliğini çabuk farkettiler ve derhal çekildiler.

"Tanınmış sosyalistlere ait birçok dükkanın yağmalanması bunun kanıtıdır. Kargaşa çıkarıp gözaltına alınanların duruşmasında, önderlerin, birkaç yoksul zavallının açlığını, onları 'Kahrolsun Yahudiler!' diye bağırtarak sömürmeye çalışan yahudi karşıtları olduğu açığa çıktı.

"İtalya'da — Cipriani ve öteki anarşistlere karşı açılan davanın tutanaklarında aynı şey ortaya çıktı. Orada da, ajan provokatörlerin eylemleri açık duruşmada teşhir edilmiştir.

"Ama bu her zaman işe yaramaz. Paris'te polisin oyununu oynamak isteyen bir ya da iki alçak var, ama polisin kendisi dışında hiç kimse, onların sosyalist partiye bağlı olduklarını iddia edemeyecektir."

Rus Diplomasisi

"*Tüm bu iç karışıklıkların, Hükümetleri, Kıta Avrupasını savaşa götürecek bir arayışa yöneltmesinden korkmuyor musunuz? İmparatorunuz William'ı alın, örneğin...*"

"Hayır. İmparator William'ın uzun bir yaşam sürmesi dileğimdir, Alman sosyalistlerinin daha büyük iyiliği için." dedi bay Engels gülerek. "Şaka bir yana, yakın gelecekte bir savaş olacağına inanmıyorum."

"*Rusya ile Fransa arasındaki ittifak, sizde bu konuda bir kaygı yaratmadı mı?*"

"Pek değil. Geçen yıl, belki, saldırıya geçmek için çok küçük bir istek vardı. Kronştadt'taki gösteriler,

imparatorluk Rusyası'nın cumhuriyet Fransası'na karşı yaptığı gözle görülür çıkışlar, kuşku uyandırmış olabilir. Birliklerin sınıra yığılması da tehlike habercisi gibi görünmüştü. Ama bugün işler oldukça farklı.

"Aslında, Rusya savaşa gitmek ister ama bunu yapamaz. Şu anda diğer her şeyden daha korkunç bir düşmanla çarpışması gerekiyor: açlık.

"Bu felaket, iklimsel ya da başka türlü olumsuzlukların yolaçtığı geçici bir kıtlığın değil; Rus toplumunun yeni örgütlenmesinin sonucudur.

"Alayların karda tamamen telef olduğu Kırım Savaşından beri, durum epeyce değişti. Bu savaş Rus tarihinde büyük bir bunalımın başlangıcını işaret eder. Yenilgi tamamlandığında, Rusya'nın güçsüzlüğü tüm Avrupa'ya gösterildiğinde, Çar Nikola imparatorluğunun acıklı durumunu anladıktan sonra umutsuzluk içinde kendisini zehirlemekte tereddüt etmedi. Bu yüzden, tahta çıkan II. Aleksandr, ülkesinin içinde bulunduğu korkunç duruma bir çözüm bulmak zorundaydı."

Rusya'da Açlığın Nedenleri

"Çarın, toprağın soylular ve köylüler arasında bir kez daha yeniden-bölüştürülmesinin özrü olarak serfleri özgürleştirme yolunu tutması aynı zamana denk gelir. Göller, nehirler ve ormanlar gibi en iyi topraklar da soylulara verilmişti. Köylülere yalnızca düşük verimli topraklar verildi, ve bu dağıtım, 49 yıldan uzun bir dönem boyunca yıllık taksitlerle ödenecek bir tutar karşılığında, elverişsiz koşullarda yapıldı! Sonuç ne oldu?

"Köylüler devlete ödeyecekleri taksitleri karşılayamadılar ve borçlanmak zorunda kaldılar: ellerinde-

ki ne ondurur ne öldürürdü. Kulaklar (tefeciler) çetesi, yavaş yavaş borca batan ve sonunda kurtulma umutlarını tümden yitiren bu toprak işleyicilerine pençelerini geçirdiler. Tefeciler artık borç vermeye yanaşmadıklarında, köylüler para sağlamak için hasatlarını satmaya zorlandılar, ve yalnızca geçimlerini sürdürmek için gereksindikleri buğdayı değil ama yaşamsal önemi olan tohumluk buğdaylarını da sattılar, bu yüzden gelecek hasatlar tehlikeye girdi.

"Bu koşullarda, bu ilk düşük hasadın tamamen ortaya çıkmış bir açlık sonucunu doğuracağı kesindi. Bu açlık ise, Rusya'da tarımsal üretime son darbeyi vurmuştur. Gerçekte, köylü, artık hayvanlarını besleyemez durumdadır, onları kesmeye ya da tümünü satmaya zorlanmıştır. Şimdi, çiftlik hayvanları olmadan, toprağı işlemek ya da gübrelemek olanaklı değildir. Sonuç olarak, tarımsal üretim gelecek birçok yıl için kesintiye uğrayacak.

"Serflerin özgürleşmesi, Rusya'daki iktisadi devrimin yalnızca bir yüzüydü; diğer yüzü, aracı bir sınıf olarak hizmet etmesi amaçlanan bir sanayi burjuvazisinin yapay olarak yaratılmasıdır. Süreci hızlandırmak için, Rus sanayisini olağanüstü bir tarzda koruyan ve geliştiren koruyucu bir sistem kuruldu; ama bu sanayi ihracat yapamadığı için bir iç pazara gereksinimi vardı. Şimdi Rus köylüsü her şeyi —evler, aletler, giysiler, vb.— kendisi yapmaya alışık olduğundan pek bir şey satın almaz; daha yakın zamanlara kadar ağaçtan, demirden ve deriden ürünler üretip pazarda satıyordu. Ama, ormanların soylulara verilmesiyle, köylü ağaçtan yoksun kalınca, kırsal sanayi çöküşün eşiğine geldi. Onu tümden bitirmek için imalat sanayisi ortaya çıktı, ve köylüler onu kullanmaya zorlandılar. Tam da bu sanayinin zafere ulaşmak üzere olduğu anda, ona ölümcül bir darbe vura-

cak olan açlık başgösterdi: köylüler, artık onun ürettiği hiçbir şeyi alamaz hale geldiler, birinin çöküşü diğerininkini getirdi."

Ekonomik ve Askerî Durum

"*Öyleyse, sizin görüşünüze göre, Rusya'daki ekonomik durum onu savaşa girmekten alıkoyacak?*"

"Evet. Vauban ve Boisguillebert'in onyedinci yüzyıldaki Fransız köylüsü tasvirlerinin, bugün ot yiyecek duruma düşürülen Rus köylüsüne uyarlanabileceğini söylediğim zaman abartmıyorum. Fransa'da feodal rejimden burjuva rejime geçiş ancak ayaklanmalarla başarıya ulaştı; Rusya'da ise ağır bunalımın süreğenleşmesi tehlikesi kendini gösterdi. Tüm bu nedenlerle, Ruslar şu anda savaşmaktansa beslenebilmek kaygısındadırlar."

"*Rusya'nın son borçlanması...*"

"Ben de oraya geliyordum. Bu büyük bir tersliktir. İntikamdan sözetmeye daha yatkın olan Fransız burjuvazisi, yurtseverliğini kesenin ağzını açma noktasına kadar götürmedi. Çar hükümeti yirmi milyon sterlin istedi, tüm elde edebildiği oniki milyon oldu..."

"*Onun bu başarısızlığında, Rus hükümeti tarafından kovuşturmaya uğrayan inanç-arkadaşlarının öcünü almak isteyen Rothschilds'in payı olduğu söylendi.*"

"Bu onları çok aptal yerine koymak olurdu ve bu suçlamaya karşı onları savunabilmek için Rothschilds'e yeteri kadar saldırmıştım. Bankacılar olarak Rothschildler yalnızca kendi çıkarlarıyla, olanaklı en büyük komisyonu söke söke almaktan ve olanaklı olduğunca çok enayiyi sömürmekten ibaret olan çıkarlarıyla ilgilenirler. Hepsi bu."

"*Özetlersek, Rusya'nın gücüne inanmıyorsunuz.*"

"Rusya, savunmada güçlü olmasına karşın, ne deniz ne de kara saldırısında güçlü değildir. Size, onun tehlikeli ve pahalı risklere girmesine izin vermeyen ekonomik durumu gösterdim. Askerî örgütlenmesine bakarsak, Rusya'nın bu açıdan da bir tehlikeyi göğüslemeyeceğini görürüz.

"Savaş halinde, sınıra halen silah altında bulundurduğundan daha fazla asker koyamaz. Binlerce ve binlerce yedek askeri olabilir ama yalnızca kağıt üstünde, onlara emir verecek yedek subayları yok. Nereden bulacak? Hangi kaynaktan?

"Almanya'da bizim gereksindiğimizden yüzde elli daha fazla yedek subay var. Bu bakımdan, Fransa da göreli olarak daha alt bir konumda değil midir?" diye soruyor bize.

Güçlü Bir Fransa

"*Hiç de değil,*" diye yanıtlıyoruz. "*Fransa'da gereksindiğimizden daha fazla subaya sahip değiliz; ama subaylar ve çavuşlar azami derecede güçlü durumdalar.*"

"En küçük bir üzüntüye kapılmadım," diyor bay Engels. "Alman ordusunu tüm Avrupa'yı elegeçirmeye yetecek güçte görmek istemem. Hedefimize ulaşmak doğrultusunda, Avrupa işçi sınıfının kurtuluşu için, aynı avantajları kullanan Almanya'nın yanısıra, kendi yazgısının efendisi olan güçlü bir Fransa'ya da gerek olabilir. Yurttaşınız Saint-Simon, Avrupa'da barış için bir ilksel koşul olarak Fransa, İngiltere ve Almanya arasında bir ittifakın zorunluluğunu ilan eden ilk kişiydi. Bu, gerçek 'Üçlü İttifak'tır."

"*Sonuç olarak, size Rusya'daki durum hakkında daha çok kara bir tablo çizdiğinizi söyleyelim.*"

"Pek değil. Bakın, bir anekdot duymak ister misiniz? Biliyorsunuz, açlık çeken Rus köylülerine yardım için, ürün fazlası olan Kafkaslardan onlara buğday gönderilmesine karar verildi. Bu yönde emirler verildi; büyük miktarlarda buğday toplandı ve nakil için vagonlar gönderildi. Ve olan şuydu; o kadar çok sayıda boş vagon biraraya geldi ki tıkanıklık oldu: buğdaylar vagonların yanındaydı ve vagonlar hareket edemiyordu. Bunu öğrenen Çar şiddetli öfkeye kapıldı ve olay yerine bir general gönderdi; bu asker bir sürü gürültü kopardı, her şeyin yolunda gittiğini duyuruyordu ve yalnızca birkaç treni göndermeyi başarabildi: buğdayın büyük bölümü olduğu yerde çürüdü! Bir seferberlik durumunda ne olacağını siz düşünün. Rusya'nın henüz yeterince demiryolu yok, ve subayları onları nasıl kullanacaklarını bile bilmiyorlar."

Alsace-Lorrainne Sorunu

"*Bir soru daha: Tüm anlaşmazlıkların nedeni olan Alsace-Lorrainne konusunda ne diyorsunuz? Hem Fransa ve hem Almanya için kabul edilebilir barışçı bir çözüme inanıyor musunuz?*"

"Yaklaşık on yıl içinde, Alman sosyalist partisinin iktidarda olacağını umuyorum. İlk işi Alsace-Lorraine halkını kendi siyasi gelecekleri konusunda karar verecekleri bir duruma getirmek olacaktır. Bunun sonucunda, sorun tek bir Fransız askeri karıştırılmadan çözülecektir. Buna karşılık, Almanya ve Fransa arasında bir savaş ancak sosyalistlerin iktidara gelmesini önleme aracı olacaktır. Ve eğer Fransa ve Rusya ittifak içinde Almanya'ya saldırırlarsa, Almanya, burjuvaziden daha da çok Alman sosyalistlerinin çıkarına olan, ulusal varlığını ölümüne savuna-

caktır. Sosyalistler, o zaman, son adamlarına kadar savaşacak ve Fransa'nın 1793'te kullandığı devrimci araçlara başvurmakta tereddüt etmeyeceklerdir."

L'Éclair, 6 Nisan 1892
Yeniden-basım: *Le Socialiste*, n° 82, 16 Haziran 1892

ALMANYA'DA DARBE OLASILIĞI
VE
SEÇİMLERDE SOSYALİSTLERİN ŞANSI

LE FIGARO'NUN ENGELS'LE GÖRÜŞMESİ
1893

Ziyaretimin amacını öğrenen Engels bana şunu anlattı:

"Almanya, tarihinin en ciddi aşamalarından birine giriyor, ama hemen ekleyeyim ki biz sosyalistlerin bu durumdan korkacak hiçbir şeyleri yok; tam tersine, biz bundan bazı büyük kazançlar sağlayacağız. Askerî krediler her şeyden çok bizim çabalarımız sayesinde reddedildi. Parlamentodaki çeşitli partilerin bizi görmezden gelmesi olanaklı değildi ve en tehlikeli düşmanı olduğumuzu çok iyi bilen hükümet için bu daha da olanaksızdı. Hükümetin yeni askerî krediler aramak için harekete geçtiği Almanya'da öğrenildiğinde halk öfkelendi, ve Merkezin ve Radikallerin oyları kamuoyu baskısından kuşkusuz etkilendi.

"Görüyorsunuz," diye ekledi Engels, sözlerini özellikle vurgulayarak "Almanya'da halk 'Yeterince askerimiz var; buna bir son verilmeli!' dedi."

"Ya yeni Reichstag, bay Engels?"

"Size söylediğim gibi, bundan sonraki Reichstag, kredileri onaylamaya eskisinden daha da az eğilimli olacak. Bununla birlikte, önlerinde beş yıllık yasama dönemi bulunan, yeni seçilmiş milletvekillerinin, kendilerini küçük bir baskı ile bir uzlaşmaya zorlayabilecek hükümetle müzakerede bulunduklarını görmemiz olasılığına gözlerimi kapamıyorum. Reichstag'ın kredileri reddetmesi gibi benzer bir durum yinelendiğinde, ikinci bir feshetme yoluna gitmek kaçınılmaz olacak, ki bu da kanımca hükümetin önerilerini kabul etmeye daha çok karşı çıkan bir Reichstag'ın seçilmesi sonucunu verecektir. O zaman çelişki kritik bir aşamaya gelecektir, ve iktidarın parlamentonun mu yoksa imparatorun mu elinde olacağını saptama sorunu olacaktır. 1864'te Avusturya ile savaşla sona erdirilen, Bismarck ile Prusya Yasama Meclisi arasındaki çelişkinin bir yinelenmesi olacaktır."

Friedrich Engels'in bu yanıtı, beni Avrupa basınında şu anda tartışılmakta olan iki olasılık hakkındaki değerlendirmesini sormaya yöneltti: bir iç hükümet darbesi ve bir dış yanıltmaca.

"Bugün bir hükümet darbesi, artık daha önce olduğu kadar kolay değildir." diye yanıtladı. "1864'te Bismarck'ın Prusya Yasama Meclisiyle çatışması sırasında, Prusya merkezî bir devletti, oysa bugün Alman İmparatorluğu federal bir devlettir. Merkezî hükümet bugün bir hükümet darbesine girişirken çok büyük bir risk almış olacaktır. Bunu başarıya ulaştıracağından emin olmak için bu farklı federal hükümetlerin tümünün onayını alması gerekecektir. Bunlardan biri hükümet darbesini onaylamazsa, imparatorluğa karşı yükümlülüklerinden kurtulacak, ve bu, federal devletin parçalanması anlamına gelecektir. Hepsi bu değil! Federal anayasa, küçük devletlerin Prusya'nın

egemenliğine karşı tek güvencesidir; bunu kendileri ihlal ettiklerinde, kendilerini merkezî iktidarın insafına elleri kolları bağlı teslim etmiş olacaklardır. Bavyera bu ölçüde teslim olacak gibi görünüyor mu? Hayır, ve bu konuda ihtiyatlı davranarak size şunu söyleyeceğim: "Almanya'da bir hükümet darbesini başarıya ulaştırmak için, imparatorun yanına ya halkı çekmesi —ki şu anda çekmiş değil— ya da tüm federe hükümetleri kendi yanına çekmesi —ve asla tümünü birden çekemeyecektir— gerekecektir."

Engels'in son ifadesi beni ikna edemediğinden, bir iç hükümet darbesi olasılığı konusunda ısrar ettim.

"Yukardan devrim diyeceğim şeyin gelecek için bir tehdit olduğunu söylemiyorum. Bebel ve birkaç arkadaşımız, şimdiden, genel oy hakkına karşı bir darbe girişimini önceden gördüklerini söylediler."

"*O durumda, şiddete şiddetle mi karşılık verirsiniz?*"

"Hükümet tarafından bizi yakalamak için kurulan tuzağa düşecek kadar çılgın olmayacağız, çünkü Alman hükümetinin bizi ezmek için bir ayaklanmadan daha çok isteyeceği bir şey yoktur. Hepimiz kendi güçlerimizin, ve böyle bir oyunu büyük bir keyifle göze alacak olan hükümetin güçlerinin şimdiki durumunu çok iyi biliyoruz. Üstelik, William II, genel oy hakkını tamamen kaldırmaya cesaret eder mi? Sanmıyorum. Belki, oy kullanma yaşını yükseltir ve bize gözden geçirilmiş ve düzeltilmiş oy kullanma hakkını ihsan eder," (ve Engels bu sözleri söylerken gülmeye başladı) "Belçika'nın başından geçmekte olduğu gibi."

"*Muhalif milletvekillerinin toplu olarak tutuklanmasından korkmuyor musunuz?*"

"Almanya'da hiç kimse böyle bir olayın olanaklı olduğunu düşünmüyor. Böyle bariz bir anayasa ihla-

lini onaylamayı asla kabul etmeyecek, örneğin Bavyera gibi, federe hükümetler var. Şu olguyu gözden kaçırmayın ki, küçük devletler için, imparatorluk anayasası ve Reichstag, Prusya Hükümeti tarafından soğurulmalarını önleyecek olan tek silahlarıdır."

Dış yanıltmaca varsayımına geliyoruz. Engels karamsar olmaktan uzak.

"Kuşkusuz" dedi "bir savaş çıkabilir. Ama yüzölçümünün genişliği nedeniyle toprakları fethedilemez olan Rusya dışında, bugün kim savaşı kışkırtma sorumluluğunu üstlenmeye cesaret edecektir? Hem de şimdi!... Şu anda Rusya, eğer yurtdışından para almazsa, bir savaşı dört hafta sürdüremeyecek bir durumdadır."

Burada Engels bir an için durdu, hafif kızgınlık içeren bir tonda devam etti.

"Fransız Hükümetini gerçekten anlamıyorum. Rusya'nın Fransa'ya ihtiyacı var, Fransa'nın Rusya'ya değil. Rusya perişan haldedir, ülkesi bitap düşmüştür. Fransız hükümeti durumu olduğu gibi görseydi, Rusya'dan istediği her şeyi, para ve etkin askerî yardım dışında her şeyi alabilirdi. Fransa olmasaydı Rusya yalıtılmış olacaktı, tamamen yalıtılmış. Ve bana Rusların askerî yeteneğinden sözetmeyin! Türk savaşını anımsayın. Romanyalılar olmasaydı, Ruslar Plevne önünde eli kolu bağlı kalacaklardı. Hayır, bunu ne kadar çok düşünürsem, savaşa da o kadar az inanıyorum. Neler getireceği bugün çok belirsiz. Ordular tüm tahminleri boşa çıkarabilecek tamamen yeni koşullar içindeler. Menzili bir topun menziline yaklaşan ve mermileri duyulmamış vuruş gücüne sahip olan, dakikada on fişek ateş eden yivli silahlar var! Melinitler* ve robürit** gülleler, vb. var! Tüm

* Pikrik asitten yapılan patlayıcı.
** Benzinden ve amonyum nitrattan yapılan patlayıcı.

bu korkunç yıkım silahları hiçbir zaman savaş zamanında sınanmadı. Dolayısıyla, silahlanmadaki bu devrimin, birliklerin taktikleri ve morali üzerine etkisinin ne olacağı konusunda hiçbir şey bilmiyoruz.

"William II, savaşa girmek isteseydi kendi genelkurmayının direnişiyle karşı karşıya gelecekti; savaşın çok büyük risklerini görmesi sağlanacaktı. Napoleon III zamanında bölgesel savaşlar yapmak olanaklıydı; bugün savaş genel olacaktır, ve Avrupa, İngiltere'nin insafına kalacaktır; çünkü İngiltere, istediği zaman, savaşa giren taraflardan istediğini açlıktan öldürebilir. Ne Almanya ne de Fransa, sınırları içinde yeteri kadar buğday üretiyor; onu ithal etmek zorundadırlar. Erzaklarını özellikle Rusya'dan tedarik ederler. Rusya ile savaşta Almanya tek bir hektolitre alamayacaktır. Öte yandan, Fransa'ya karşı kampanyaya girişen Orta Avrupa bu ülkeye Rus buğdayı arzını kesecektir. Bu yüzden Fransa yalnızca deniz yollarını açık bırakacaktır. Ama deniz, savaş zamanında, hiçbir zaman olmadığı kadar İngiltere'nin elinde olacaktır. Çeşitli okyanus ötesi servisleri işleten şirketlere verilen ücrete karşılık, İngiltere kendi denetimi altında yapılan gemileri emrinde tutar; savaş bir kez ilan edildiğinde, İngiltere, güçlü donanmasından ayrı olarak, savaşa katılan taraflardan karşı olduklarına erzak ulaştırılmasını önleme talimatı verilmiş elli altmış kadar kruvazöre sahip olacaktır. Tarafsız kalsa bile, en yüksek söz sahibi gene o olacak. Savaşan taraflar çarpışmaktan yorgun düştüklerinde, İngiltere bu elverişli anda barış koşullarını dikte etmek için ortaya çıkacaktır. Her durumda, William II tarafından kışkırtılacak bir savaş olasılığı konusunda kaygılanmamalısınız. Alman İmparatoru eski ateşliliğinden çok şey yitirdi..."

Bay Engels'e, önemli bir sorun üzerine sorulacak

bir sorum kaldı: gelecek seçimlerde Alman sosyalistlerinin şansları.

"Şuna ikna oldum ki" diye yanıtladı soruyu, "1890'dakinden 700.000 ve bir milyon arasında daha çok oy alacağız. Böylece, toplam iki-buçuk milyon olmazsa, iki milyon ikiyüzellibin oy toplayacağız. Ama kazanılan sandalye sayısı bu sayıya tekabül etmeyecektir... Son Reichstag'da sandalyeler orantılı olarak paylaşılmış olsaydı, bir-buçuk milyon oy aldığımız seçimlerden sonra otuzaltı yerine seksen milletvekilimiz olacaktı. İmparatorluğun kuruluşundan, seçim bölgelerinin saptanışından bu yana, nüfus dağılımı bizim aleyhimize değişti. Seçim bölgeleri 100.000 nüfusa bir milletvekili kuralına göre oluşturulmuştu. Hâlâ yalnızca altı milletvekili olan Berlin, şimdi bir-buçuk milyonun üzerinde nüfusa sahip. Şimdilerde Berlin'in düzenli olarak onaltı milletvekili çıkarması gerekir. Bir diğer örnek: Nüfusu şimdi 250.000 olan Köln'ün hâlâ bir milletvekili var."

"*Sosyalist partinin tüm seçim bölgelerinde adayları olacak mı?*"

"Evet, 400 seçim bölgesinin tümünde adaylarımız olacak. Güçlerimizi birarada görmek bizim için önemlidir."

"*Ve Alman sosyalistleri olarak sonal amacınız nedir?*" Bay Engels bir süre bana bakıyor ve sonra şöyle diyor:

"Bizim sonal amacımız yoktur. İnsanlığa kesin yasalar dayatma niyetinde değiliz. Geleceğin toplumunun ayrıntılı örgütlenmesi yerine önyargılar mı? Bizim aramızda bunun izini bulamazsınız. Üretim araçlarını toplumun ellerine verdiğimizde tatmin olacağız, ve günümüzün monarşist ve federalist hükümetleriyle bunun tümden olanaksız olduğunun tamamen farkındayız."

Alman sosyalistlerinin teorilerini pratiğe geçirecekleri durumda olacakları zamanın hâlâ çok uzak göründüğünü belirttim.

"Düşündüğünüz kadar uzak değil" diye yanıtladı Engels. "Bana göre, partimiz hükümeti kurmaya çağrıldığında zaman yaklaşmış olacaktır. Yüzyılın sonuna doğru, bu durumun ortaya çıktığını görmeniz olasıdır.

"Aslında, parlamenter savaşımımızın başlangıcından bu yana destekleyicilerimizin sayısını alın. Her seçimde düzenli bir artış vardır. Kişisel olarak şu kanıdayım ki, eğer son Reichstag tüm yasama dönemini tamamlasaydı, yani seçimler 1895'ten önce yapılmasaydı, üç-buçuk milyon oy toplamış olacaktık. Şimdi Almanya'da on milyon seçmen ve ortalama yedi milyon oy veren var. Yedi milyon arasından üç-buçuk milyon seçmenle, Alman imparatorluğu şimdiki biçimini sürdüremez. Ve ... çok önemli olan şu olguyu unutmayınız: seçmenlerimizin sayısı bize ordudaki destekçilerimizin sayısını gösteriyor. Şimdiden on milyon seçmen içinden bir-buçuk milyon ile birlikte, bu yaklaşık olarak nüfusun bizim yanımızdaki yedide-biridir, ve böylece altı askerden birine güvenebiliriz. Üç-buçuk milyon oyumuz olduğunda —bu çok uzak değil— ordunun yarısına sahip olacağız."

Ordudaki sosyalist birliklerin devrim sırasında ilkelerine bağlılıklarına duyduğum kuşkuyu ifade ettiğimde, bay Engels sözcüğü sözcüğüne şu açıklamayı yapıyor:

"Çoğunlukta olduğumuz gün, Fransız ordusunun halkın üzerine ateş etmediğinde içgüdüsel olarak yaptığı şey, bizim ülkemizde oldukça bilinçli olarak yinelenecektir. Evet, korkuya kapılmış burjuvazi ne derse desin, biz halkın çoğunluğunun desteğini arkamıza aldığımız anı hesaplama yetisine sahibiz; dü-

şüncelerimiz her yerde, işçiler arasında olduğu kadar öğretmenler, doktorlar, avukatlar vb. arasında da ilerleme kaydediyor. İktidarı yarın kullanmaya başlamamız gerekseydi, mühendislere, kimyagerlere, tarım bilimcilere gereksinimimiz olacaktı. Benim inancıma göre, şimdiden bunların birçoğunu arkamızda bulacağız. Beş ya da on yıl içinde, gereksindiğimizden daha fazlasına sahip olacağız."

Ve onun bu aşırı derecede iyimser sözleriyle, bay Engels'ten ayrıldım.

Le Figaro, 13 Mayıs 1893
Yeniden-basım: *Le Socialiste*, n° 140, 20 Mayıs 1893

BİZ, ORTA SINIF PARTİLERİNE NÜFUZ ETMEYE İNANMIYORUZ. BİZ HALKA NÜFUZ EDİYORUZ

DAILY CHRONICLE'IN ENGELS'LE GÖRÜŞMESİ
1893

Herr Engels'i Regent's Park Road'daki evinde zafer sarhoşu olarak buldum, kuşkusuz Alman Reichstag'ı seçimlerinin sonucu nedeniyle.

"10 sandalye kazandık" dedi sorularıma yanıt olarak. "Birinci turda 24 sandalye aldık, ve ikinci tura kalan 85 adayımızdan 20'si seçildi. 16 sandalye kazandık ve 6 kaybettik, bize net kazanç olarak 10 sandalye kaldı. Berlin'de 6 sandalyeden 5'i bizim."

"Toplam oyunuz nedir?"

"Bunu seçim sonuçlarının açıklanacağı Reichstag toplanmadan bilemeyiz, siz 2.000.000'un üzerinde bir şey olarak yazabilirsiniz. 1890'da, 1.427.000 oy aldık. Ve bunun tamamen sosyalist oylar olduğunu anımsamalısınız. Bir tür radikal-cumhuriyetçi parti olan Volkspartei'nin [Halk Partisi'nin] dışında tüm partiler bize karşı birleşmişti. 391 adayımız vardı ve

herhangi bir başka partiyle seçim ittifakı yapmayı reddettik. Bunu yapmak isteseydik, 20 ya da 30 daha fazla sandalye sahibi olabilirdik, ama biz kararlılıkla herhangi bir uzlaşmaya karşı olduk, ve konumumuzu güçlendiren neden de budur. Adamlarımızdan hiçbiri kendi parti programımız dışında herhangi bir bağlayıcılığı kabul etmiş ya da herhangi bir partiyi destekleme yemini etmiş değildir."

"*Ama 2.000.000 oyunuz kesinlikle daha fazla sandalye getirmeliydi?*"

"Bu, sandalye bölüştürülmesindeki kusurdan ileri geliyor. Reichstag ilk kez oluşturulduğunda, her 100.000 nüfusa bir üye ile eşit seçim bölgelerine sahip olmamız gerekiyordu, ama başlangıçtaki eşitsizlikler ve nüfus artışı ve kayması, her seçim bölgesindeki seçmen sayısını çok eşitsiz bir duruma getirdi. Bundan en ağır zararı gören biziz. Berlin'de Liebknecht'in durumunu ele alın. 500.000 nüfusun olduğu bir seçim bölgesinde 51.000 oy aldı."

"*Yitirdiğiniz 6 sandalyeye ne dersiniz?*"

"Her biri için farklı koşullar var. Bremen her zaman 1890'daki bir raslantı olarak görünmüştü. Lubeck'te, yakın zamanda Bebel'den duydum, çalışanların birçoğu başka yere gitmiş, ve eğer seçim kışın yapılmış olsaydı sandalye sahibi olacaktık. O zaman, yeniden, anımsamalısınız ki, ticari bunalım, bizi, sizi etkilediğinden daha çok etkiler, ve biz her işverenin keskin düşmanlığına karşı savaşmak zorunda kaldık. Her ne kadar oylama gizliyse de, çıkarları olanlar onun gizliliğini geçersiz kılacak araçları buldular. Biz, sizin İngiltere'de yaptığınız gibi bir kağıdı işaretleyerek değil ama her seçmenin kendisiyle birlikte getirdiği oy pusulasını kullanarak oy veriyoruz. Ticari bunalım, ve bunun yanısıra 1892 kolera salgını, birçok emekçiyi, kendilerini bir yıllık oy hakkından

yoksun bırakacak olan devlet yardımını kabul etmeye zorladı.

"Ama, utkularımızdan çok yenilgilerimizden gurur duyuyorum," diye devam etti Herr Engels. Dresden'de (kırsal bölge) tüm diğer partilerin desteğini alan adayın aldığı oydan 100 oy gerideydik ve toplam 32.000 oy sayısına ulaştık. Ottenseen'de adayımız, aynı biçimde desteklenen bir üyenin 500 oy gerisinde kaldık ve 27.000 oy aldık. Stuttgart'ta adayımız 13.315 oy topladı ve seçilen üyeden yalnızca 128 oy geride kaldı. Lubeck'te 19.000 oy aldık, yalnızca 154 oyla kaçırdık. Ve, daha önce de dediğim gibi, bunların hepsi, tüm diğer partilerin birleşmesine karşı toplanan sosyalist oylardır."

"*Şimdi, bana politik programınızın ne olduğunu anlatır mısınız?*"

"Programımız, İngiltere'deki Sosyal-Demokrat Federasyonun programıyla neredeyse aynıdır, her ne kadar politikamız çok farklı olsa da."

"*Fabian Derneğine daha yakın, sanıyorum?*"

"Hayır, kesinlikle değil" diye yanıtladı Herr, tam bir kararlılıkla. "Fabian Derneği, benim için Liberal Partinin bir kolundan başka bir şey değildir. O partinin sağladığı araçlar dışında hiçbir toplumsal kurtuluş aramıyor. Biz mevcut tüm politik partilere karşıyız ve onların hepsiyle savaşacağız. İngiliz Sosyal-Demokrat Federasyonu, yalnızca küçük bir mezhep topluluğu gibidir ve öyle davranır. O, dışlayıcı bir topluluktur. İşçi sınıfı hareketinin genel olarak önderliğinin nasıl ele geçirileceğini ve onun sosyalizme nasıl yönlendirileceğini anlamamıştır. Marksizmi bir ortodoksluğa çevirmiştir. Bu yüzden, tersane grevinde John Burns'ün kızıl bayrağı açmasında ısrar etti, oysa bu davranış tüm hareketi yıkıma uğratacak ve tersane işçilerini kazanmak yerine onları kapitalistle-

rin kucaklarına atacaktı. Biz bunu yapmayız. Gene de, bizim programımız salt sosyalist programdır. İlk maddemiz tüm üretim araçlarının ve aletlerinin toplumsallaştırılmasıdır. Bugün de herhangi bir hükümetin bize verebileceği herhangi bir şeyi kabul ederiz, ama yalnızca, teşekkür karşılığında değil, alacağımızdan düşmek üzere. Her zaman Bütçeye, ve Orduya para verilmesine karşı oy kullandık. İkinci oylamada adayımızın olmadığı seçim bölgelerinde, destekleyicilerimize, yalnızca, Ordu Yasasına, vergi artırımına, genel hakların sınırlanmasına karşı oy kullanmaya söz veren adaylara oy vermeleri söylendi."

"*Ve, seçimlerin Alman politikası üzerindeki etkisi ne olacaktır?*"

"Ordu Yasası sürecektir. Muhalefetin tam çöküşü sözkonusudur. Aslında, şimdi, tek gerçek ve sıkı Muhalefet biziz. Ulusal Liberaller, Muhafazakarlara katıldılar. Freisinnige partisi ikiye ayrıldı ve seçimler onu neredeyse yok etti. Katolikler ve küçük mezhepler başka bir çözülmeyi göze alamazlar, ve bundan önce güçlerini tüketeceklerdir."

"*Şimdi, Avrupa politikasına gelirsek, seçimin onun üzerindeki etkisinin ne olacağını düşünüyorsunuz?*"

"Ordu Yasası oylandığında, açık ki Fransa ve Rusya aynı doğrultuda bir şey yapacaktır. Fransa tüm erkek nüfusunu, hatta fiziksel özürlü olanlarını bile ordusuna katmıştır, ama hiç kuşkusuz ordusunu bir savaş makinesi olarak yetkinleştirecektir. Rusya subay bulmakta güçlükle karşılaşacaktır. Avusturya ve Almanya kuşkusuz birbirlerine yaslanacaklardır."

"*O zaman Avrupa barışı için oldukça çirkin bir manzara bulunuyor?*"

"Kuşkusuz, herhangi küçük bir şey bir çelişkiyi keskinleştirebilir, ama bu ülkelerin egemenlerinin savaş için hevesli olduklarını sanmıyorum. Çabuk-

ateşleyen silahların tam isabeti ve menzili, ve dumansız barutun bulunması, savaş alanında öyle bir devrimi ifade eder ki, bu yeni koşullar altındaki bir muharebe için özel taktiklerin ne olacağını kimse önceden kestiremez. Sonu belirsiz bir iş olacaktır. Ve gelecekte birbirleriyle karşı karşıya gelen ordular, önceki tüm savaşları bir sonrakiyle karşılaştırıldığında ancak çocuk oyunu gibi gösterecek kadar büyük olacaklardır."

"*Ve, Sosyal-Demokrat Partinin Avrupa'daki etkisinin ne olacağını düşünüyorsunuz?*"

"Barış için, kuşkusuz. Biz her zaman Alsace-Lorraine'in ilhakına karşı çıktık, ve Sedan'dan sonra Marx ve ben, Alman halkının Fransız Cumhuriyetiyle hiçbir çekişmesi bulunmadığına işaret eden, ve onurlu bir barış talep eden, ve de tam olarak ne olmuş ise ona —ilhakın Fransa'yı Rusya'nın kucağına atacağına ve Avrupa barışı için sürekli bir tehdit oluşturacağına— işaret eden Enternasyonalin bir çağrısını kaleme almıştık. Partimiz Reichstag'da her zaman Alsace-Lorraine'lilere gelecekteki yazgılarını —Fransa'ya yeniden katılıp katılmayacaklarını, Almanya'da kalıp kalmayacaklarını, İsviçre'ye katılıp katılmayacaklarını ya da bağımsız olacaklarını— belirlemeleri için fırsat verilmesini talep etti."

"*Öyleyse sizin için bir 'Avrupa Birleşik Devletleri' uzak bir gelecekte değil.*"

"Kesinlikle. Her şey bu doğrultuda gidiyor. Düşüncelerimiz tüm Avrupa ülkelerinde yayılıyor. İşte" (kalın bir cildi uzatarak) "Romanya için yeni dergimiz. Benzer bir tane de Bulgaristan için var. Dünya işçileri birleşmeyi çabuk öğreniyorlar."

"*Almanya'da sosyalizmin gelişmesini tanımlayacak herhangi bir rakam verebilir misiniz?*"

Bunun üzerine, Herr Engels, şimdiki Reichstag

için yapılmış bütün seçimlerde, her bir partinin aldığı oyları gösteren ayrıntılı bir şema çıkardı.

"1877'de" dedi, "500.000 oy topladık; 1881'de Sosyalistler Yasasının katılığına karşın, ancak 300.000; 1884'te 550.000 ve 1890'da 1.427.000. Bu kez 2.000.000'un üzerinde oy topladık."

"*Bu olağanüstü büyümeyi neye bağlıyorsunuz?*"

"Esas olarak iktisadi nedenlere. Almanya'da 1860'tan beri, beraberinde getirdiği tüm belalarıyla, 1760'tan 1810'a kadar sizin İngiltere'nizde olan kadar büyük bir sanayi devrimimiz oldu. İmalatçılarınız bunu çok iyi bilir. Sonra, gene, şimdiki ticari bunalım, yeni bir sanayi ülkesi olan bizim ülkemizi, eski bir sanayisi olan sizin ülkenizden daha çok etkiledi. Bunun sonucu işçilerin üzerindeki baskılardır. Tüm sınıfların demek istiyorum. Küçük esnaf büyük mağaza tarafından ezildi, tezgahtar, zanaatçı, emekçi, kentte ve kırda, mevcut kapitalist sistemin sıkıntısını duymaya başlıyorlar. Ve biz onların önüne bilimsel bir çözüm koyuyoruz, ve hepsi kendileri için okuyup düşünebildiklerinden, yakında saflarımıza katılırlar. Örgütümüz kusursuzdur — hasımlarımızın hayranlığı ve üzüntüsü. Sizin İrlanda için baskı yasalarınıza çok benzeyen Bismarck'ın Sosyalistler Yasası sayesinde kusursuz bir hale getirildi. Sonra, gene, eğitim ve disiplinimiz paha biçilmezdir. Hamburg'un 240.000 seçmeninin tümüne seçim çağrılarımızı ve broşürlerimizi çeyrek saatte ulaştırdık. Gerçekten, geçen yıl kent yönetimi, kolerayla başetme yollarını anlatan broşürlerin dağıtımı konusunda kendilerine yardımcı olmamız için bize başvurdu."

"*Öyleyse herkesin merak ettiği, iktidarda bir Sosyalist Hükümeti yakında göreceğinizi umuyorsunuz.*"

"Neden olmasın? Eğer partimiz normal büyüme oranını sürdürürse, 1900 ve 1910 yılları arasında bir

çoğunluk sağlayacağız. Ve bunu gerçekleştirdiğimizde, şundan emin olabilirsiniz ki, ne düşüncelerimizde ne de bu düşünceleri uygulayacak olan kadrolarımızda bir yetersizlik olacak. Sizin halkınız, sanırım, o zaman, Liberal Partinin içine nüfuz etmeye çalışmakla saçlarını ağartan bay Sidney Webb'in içinde bulunduğu bir hükümete sahip olacaktır. Biz, orta sınıf partilerine nüfuz etmeye inanmıyoruz. Biz halka nüfuz ediyoruz."

The Daily Chronicle, 1 Temmuz 1893